

State of the Sector 2023

Introductie van de
Goede Doelen Index

Lau Schulpen
Diederik van der Plas

State of the Sector 2023

Een woord vooraf	4
Samenvatting	5
Inleiding	8
1. Methodologie: veel maar zeker niet alle(s)	9
2. <i>State of the Sector</i>	16
3. Focus op: sectorsegmenten	23
4. Focus op: inkomstengroepen	32
5. Efficiëntie	39
6. Tot slot: de zoektocht naar het waarom	46
Bijlage 1. Waarden per indicator	51
Bijlage 2. Uitleg database, segmentatie en berekeningswijze	53

Colofon

Dit is een uitgave van CBF, Toezicht op goeddoen,
en Radboud Universiteit Nijmegen.
Auteurs: Lau Schulpen (Radboud Universiteit)
en Diederik van der Plas (CBF)
Vormgeving: Ruben Smeenk/Frank Wertwijn (Living the brand)
Drukwerk: Jubels bv
Uitgave: juni 2023

© 2023 CBF

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Een woord vooraf

Door onze toetsingen zien wij als CBF dagelijks dat goede doelen meerwaarde hebben in de levens van mensen en dat zij tegelijkertijd bijdragen aan de groei van onze economie. Maar wat is die meerwaarde nu precies? In deze eerste *State of the Sector* kwantificeren en duiden we de waarde van goeddoen in Nederland en introduceren we een nieuwe index: de *Goede Doelen Index*. Het rapport en de index zijn in nauwe samenwerking met de Radboud Universiteit tot stand gekomen. Zij zijn het resultaat van diepgaande analyse van de data van 641 goede doelen in de CBF-database over de periode 2016-2021. In een wereld waarin fictie en feiten soms verstrengeld raken, verschaft deze analyse duidelijkheid over belangrijke trends in de sector. De bevindingen in dit rapport laten zien dat goeddoen niet alleen een morele verplichting is, maar ook een strategische keuze die bijdraagt aan een bloeiende en veerkrachtige samenleving. Het CBF heeft haar eigen rol in de sector. Onafhankelijk onderzoek helpt ons de data van goede doelen beter te begrijpen en een nog betere, ontwikkelgerichte toezichthouder te worden. Tot slot. Ik ben trots op de samenwerking met de Radboud Universiteit en wil graag mijn waardering uitspreken voor iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan het onderzoek en het rapport dat nu voor u ligt.

Harmienke Kloeze
Directeur, CBF

De Radboud Universiteit zet zich in voor een gezonde, vrije wereld met gelijke kansen voor iedereen. De Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties vormen dan ook een centraal element in zowel ons onderwijs als onderzoek. Onze slogan hierbij is: 'Je bent nodig' (ru.nl/over-ons/missie-en-strategie).

Voor een universiteit die is voortgekomen uit de katholieke emancipatiebeweging uit het begin van de twintigste eeuw, is de betrokkenheid bij elkaar, bij de samenleving en bij de wereld vanzelfsprekend. Samenwerking met maatschappelijke partners hoort daar bij, al vanaf de start van de Radboud Universiteit, nu 100 jaar geleden. De jarenlange samenwerking tussen het CBF en de afdeling Antropologie en Ontwikkelingsstudies van onze Faculteit der Sociale Wetenschappen is een goed voorbeeld waar zo'n samenwerking toe kan leiden. Dat het in dit geval een samenwerking betreft die betrekking heeft op onderzoek naar goeddoelenorganisaties door middel van de gezamenlijk ontwikkelde "*Goede Doelen Index*" maakt dit extra bijzonder. Het gaat hier immers om organisaties en mensen die zich per definitie inzetten voor een betere wereld. De *State of the Sector*, en de onderliggende *Goede Doelen Index*, bieden gerichte input voor een gedegen en open discussie rondom maatschappelijke en ethische thema's. Hiermee hopen we samen met het CBF van betekenis te zijn voor de goedbedoelensector.

Daniël Wigboldus
Voorzitter college van bestuur, Radboud Universiteit

Samenvatting

De eerste *State of the Sector* is het resultaat van de analyse van de gevalideerde data van 641 goede doelen in de database van het CBF over de periode 2016-2021. De ontwikkelingen in de goededoelensector in Nederland gedurende de COVID-19-jaren 2020 en 2021 zijn vergeleken met de periode 2016-2019. Het gemiddelde van de index over de periode 2016-2019 is daarbij als ankerpunt gekozen: 100. Hieronder presenteren we de belangrijkste bevindingen ten aanzien van de ontwikkelingen van de *Goede Doelen Index* voor de sector als geheel, voor de sectorsegmenten en voor de inkomstengroepen.

Bevindingen: de gehele sector

- De index voor de maatschappelijke waarde van de sector als geheel daalde in 2020, in vergelijking met het gemiddelde over 2016-2019 (=100), naar 99,6. De index voor de financiële gezondheid van de sector steeg in het coronajaar 2020 echter naar 119,1. De schade door COVID-19 is voor de sector dus beperkt gebleven.
- De sector herstelde zich snel: in 2021 stond de index voor de maatschappelijke waarde alweer op 103,9. De stijgende lijn van de periode 2016-2019 werd daarmee voortgezet. Het is alsof de daling tijdens COVID-19 nooit heeft plaatsgevonden. De index voor de financiële gezondheid steeg eveneens, naar 136.
- De oorzaken voor de COVID-19-dip in de maatschappelijke waarde zijn te vinden in terugvallende doelbestedingen en een daling van het aantal actieve vrijwilligers. Beide lijken ingegeven door de COVID-19 maatregelen, die het maatschappelijke organisaties lastiger maakten om hun reguliere werkzaamheden te blijven uitvoeren. Alle andere indicatoren van de maatschappelijke waarde lieten een zeer bescheiden daling zien of een (bescheiden) stijging in vergelijking met de periode 2016-2019.
- De groeiende financiële gezondheid van de sector lijkt verband te houden met het spaarpercentages, dat in 2020 en 2021 hoog was. Het *Inkomen* van de goede doelen stond in 2020 echter onder druk. De daling van de sub-dimensie *Inkomen* komt met name door het dalende financiële rendement van de sector, als gevolg van fluctuaties op de financiële markten.

Bevindingen: verschillen naar sectorsegment

- De zeer geringe daling in maatschappelijke waarde in het eerste COVID-19-jaar voor de gehele sector, kwam door de goede doelen in het segment 'Gezondheid'. Dit sectorsegment verloor op alle drie sub-dimensies van maatschappelijk waarde. Andere sectorsegmenten lieten een tegenovergesteld beeld zien, al verschillen ook die in termen van welke indicatoren in de plus dan wel min stonden.
- Vrijwel alle sectorsegmenten lieten in 2020 een stijgende financiële gezondheid zien. Het sectorsegment 'Gezondheid' was echter de enige waarbij een toenemende financiële gezondheid gepaard ging met een dalende maatschappelijke waarde. Alle andere sectorsegmenten combineerden een toename van hun financiële gezondheid in 2020 en 2021 met een stijging van hun maatschappelijke waarde.

Bevindingen: verschillen naar omvang goede doelen

- De middengroepen (kleine, midden-kleine en midden-grote goede doelen) verloren in 2020 aan maatschappelijke waarde. Het herstel volgde in 2021, al bleven ze onder het 2016-2019-gemiddelde. Micro-organisaties bewogen precies de andere kant op, met een aanzienlijke stijging in 2020 en een forse daling in 2021. Alleen de grote goede doelen noteerden een constante stijging van hun maatschappelijke waarde.
- De financiële gezondheid zat bij alle inkomstengroepen in 2020 in de lift, met uitzondering van de kleine goede doelen. In datzelfde jaar combineerden slechts twee inkomstengroepen (midden-kleine en midden-grote) een daling van hun maatschappelijke waarde met een stijging van hun financiële gezondheid.

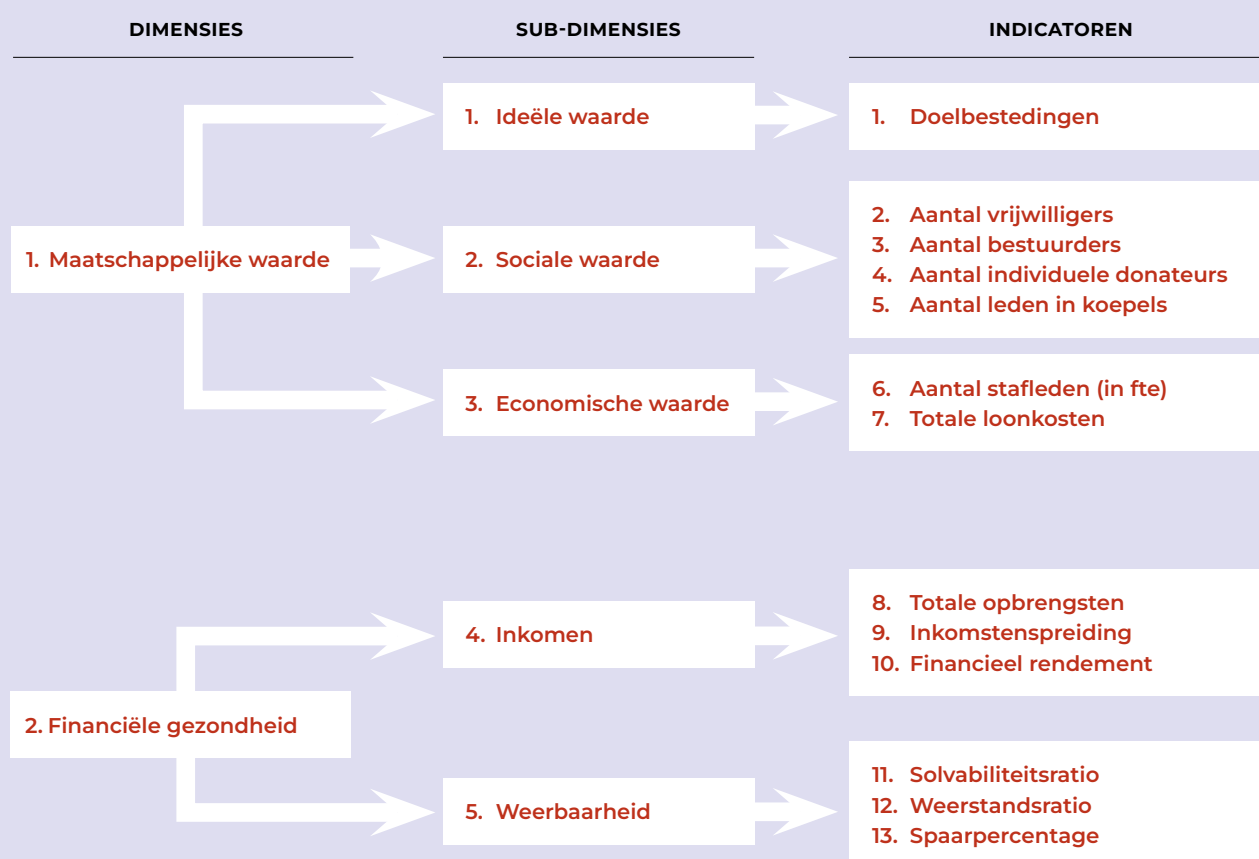
Bevindingen: efficiëntie

- De goede doelen opereerden behoorlijk efficiënt. Over de periode 2016-2021 bedroegen de doelbestedingen, het bedrag dat goede doelen uitgeven aan het doel dat zij nastreven, in de sector gemiddeld 88,7% van de totale uitgaven. Dat was ruim boven de door de Commissie Normstelling gehanteerde richtlijn. De beheer- en wervingskosten bedroegen over dezelfde periode gemiddeld 11,3%.
- Het werven van een euro aan inkomsten kostte de goede doelen gemiddeld iets meer dan 7 eurocent. De wervingskosten bleven gedurende de periode 2016-2021 vrij constant. Wel zijn er verschillen tussen sectorsegmenten en inkomstengroepen, lopend van minimaal 4,4% tot maximaal 14,1%.

Opbouw van de Goede Doelen Index

Van dimensies via sub-dimensies naar indicatoren

De *Goede Doelen Index* bestaat uit twee dimensies, vijf sub-dimensies en dertien indicatoren. Elke dimensie wordt separaat berekend waarbij het 2016-2019-gemiddelde op 100 is gesteld. Afwijkingen van dat gemiddelde van 100 bekijken we voor zowel de periode 2016-2019 zelf als voor de jaren 2020 en 2021.

Inleiding

Ook al herkennen we ze wellicht niet altijd als zodanig, maatschappelijke organisaties zijn niet meer uit ons dagelijkse leven weg te denken. We komen ze regelmatig tegen, in de buurt of in het nieuws. Samen noemen we ze ook wel 'Civil Society' of de 'non-profitsector'. Het zijn organisaties die zijn ontstaan uit particulier initiatief, met als doel een bijdrage te leveren aan het oplossen van maatschappelijke problemen. Dichtbij of ver weg, in Nederland of in het buitenland.

Maatschappelijke organisaties zijn dan ook een constante factor. Ze leveren allerlei diensten die belangrijk zijn voor de samenleving; van dierenopvang tot onderwijs, van voorlichting over gezond leven tot het beschermen van de natuur. Soms voeren ze publieke taken uit. Denk bijvoorbeeld aan vluchtelingenwerk, dat een belangrijke speler is op het terrein van de opvang van asielzoekers. Maatschappelijke organisaties brengen mensen bij elkaar en dragen bij aan gemeenschapszin en tolerantie.

Tegelijk, en ondanks al het moois dat aan deze organisaties wordt toegeschreven, is veel informatie over het werk dat zij verrichten niet breed bekend. Hoeveel dragen deze organisaties bij aan het algemene nut? Hoeveel mensen werken er bij maatschappelijke organisaties en hoeveel Nederlanders leveren als vrijwilliger een bijdrage? En is de goededoelensector financieel gezond?

De jaarlijks uit te brengen *State of the Sector* geeft antwoord op deze vragen, door een beeld te schetsen van de voornaamste ontwikkelingen in de Nederlandse goededoelensector. Daarmee hopen we bij te dragen aan een beter begrip van en een meer gefundeerd oordeel over de sector. We doen dat op basis van de enige substantiële database over maatschappelijke organisaties die er bestaat in Nederland: die van het CBF. Het CBF verzamelt namelijk al decennialang data over honderden goede doelen. Sinds 1994 is deze data ook digitaal beschikbaar. Het is een schatkamer vol informatie, waarvan in de *State of the Sector* op een systematische wijze gebruik is gemaakt.

Het voorlopige eindpunt van onze analyse van de data is de *Goede Doelen Index*. Deze nieuwe index biedt inzicht in ontwikkelingen in (1) de maatschappelijke waarde van goededoelensorganisaties en (2) de mate waarin de organisaties financieel in staat zijn die maatschappelijke waarde ook op langere termijn te garanderen. Daarnaast duiken we in dit rapport de diepte in door ook te kijken in welke mate ontwikkelingen in maatschappelijke waarde en financiële gezondheid verschillen tussen groepen organisaties. Maakt het uit in welk sectorsegment een organisatie actief is? Verschillen de ontwikkelingen tussen kleine en grote organisaties? De *Goede Doelen Index* maakt het mogelijk om de ontwikkeling van de sector en de groepen daarbinnen van jaar tot jaar te volgen.

Onder de noemer 'Methodologie: veel maar zeker niet alle(s)' start dit rapport met het afbakenen van de beschikbare data en de beperkingen ervan, en met een toelichting op de keuzes die zijn gemaakt in het berekenen van *Goede Doelen Index*. In de drie daaropvolgende delen presenteren we de index zelf. Eerst schetsen we het beeld van de ontwikkeling van de maatschappelijke waarde en financiële gezondheid voor de totale sector. Daarna analyseren we de verschillen tussen sectorsegmenten en inkomstengroepen binnen de sector. In een apart hoofdstuk besteden we aandacht aan de efficiëntie van de sector.

De *Goede Doelen Index* biedt nieuwe inzichten in de ontwikkeling van de sector, en met die inzichten borrelen ook allerlei vervolgvragen op. Enkele van die vragen nemen we in het laatste hoofdstuk bij de kop met een eerste duiding van de gevonden ontwikkelingen en verschillen. Voor nu hopen we dat de *State of the Sector* als vertrekpunt kan dienen voor een vruchtbare maatschappelijke discussie en een beter begrip van de waarde van de rijk geschakeerde goededoelensector voor de Nederlandse samenleving.

De Goede Doelen Index: hoe vitaal klopt het hart van de sector?

Om in één oogopslag een indruk te kunnen geven van de vitaliteit van de goede doelen sector, introduceren we een nieuwe index: de *Goede Doelen Index*. De index is een getal en beschrijft de (potentiële) bijdrage van de sector aan de samenleving (de maatschappelijke waarde) en de mate waarin de sector financieel is toegerust om die maatschappelijke waarde te realiseren (financiële gezondheid). Net als de index van het Consumentenvertrouwen van het CBS zal de *Goede Doelen Index* periodiek worden aangepast. Het gemiddelde van de indexen over de periode 2016-2019 is als startpunt gekozen: 100. Het CBF en de Radboud Universiteit zullen de index jaarlijks publiceren. Dat maakt het voor het eerst mogelijk de staat van de sector op een inzichtelijke manier van jaar tot jaar te duiden.

1.

Methodologie: veel maar zeker niet alle(s)

Het doel van de *State of the Sector* is om de ontwikkeling van de sector systematisch in kaart te brengen. We presenteren hiervoor de *Goede Doelen Index*. Die index voegt veel zaken samen tot een enkel getal. We kunnen niet alles meenemen in een index. Daarom is het belangrijk om te begrijpen hoe de index is opgebouwd en welke keuzes daarin zijn gemaakt. Deze methodologie beschrijft van welke sector de staat in kaart gebracht wordt, hoe de *Goede Doelen Index* wordt berekend en eindigt met een leeswijzer.

Populatie: 641 goede doelen

Het vertrekpunt van de *State of the Sector* is de data over goededoelenorganisaties in de CBF-database. De CBF-database bevat gegevens afkomstig uit de jaarverslagen van de goededoelenorganisaties, onder andere over inkomstenbronnen en uitgavenposten, de jaarlijkse opbrengsten en kosten, gegevens over de balans (het overzicht van bezittingen en verplichtingen), het personeel, vrijwilligers en donateurs. Met deze data kunnen we uitspraken doen over de sector van Goede Doelen (GD's). Dat zijn organisaties zonder winststreven die een maatschappelijke verandering willen bereiken voor mens, dier of natuur en die hun middelen (deels) verkrijgen uit bijdragen van tijd en geld van particulieren, bedrijven en andere (institutionele) gevers.

In deze eerste *State of the Sector* zoomen we in op de periode 2016-2021. Voor deze jaren zijn in de CBF-database gevalideerde cijfers beschikbaar die voor de volledige periode vergelijkbaar zijn tussen organisaties. We hebben alleen de organisaties meegenomen waarvoor voor alle zes jaren in deze periode data beschikbaar zijn. Dit maakt dat wij deze eerste *Goede Doelen Index* baseren op een groep van 641 GD's.

De Goede Doelen (GD's) zijn een onderdeel van de totale non-profitsector in Nederland. De totale non-profitsector omvat naast GD's ook andere maatschappelijke organisaties, zoals sportverenigingen, kerkgenootschappen, vermogensfondsen, woningcorporaties en onderwijsinstellingen, die niet binnen de *State of the Sector* vallen. In Nederland zijn ruim 360.000 non-profitorganisaties ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. Het is echter onbekend hoe groot de totale groep van GD's binnen deze populatie is. Wel weten we dat er in Nederland naar schatting ongeveer €5,6 miljard wordt gegeven aan goede doelen.¹ De goede doelen in de CBF-database vertegenwoordigen ongeveer 52% van deze €5,6 miljard.² Daarmee hebben we met de CBF-database een groot deel van wat er financieel in de sector gebeurt in beeld. Cruciaal blijft ook dat belangrijke en gevalideerde gegevens over andere maatschappelijke organisaties eenvoudigweg ontbreken, waardoor de CBF-database het enige alternatief is.

Hoe berekenen we de *Goede Doelen Index*?

Nu duidelijk is wat de sector is waarvan we de staat willen meten, is het de vraag hoe we de *Goede Doelen Index* berekenen. De index is opgebouwd uit twee dimensies met specifieke indicatoren, die beide ook als index zullen worden gepresenteerd: de **maatschappelijke waarde** en de **financiële gezondheid**.

Maatschappelijke waarde

De *maatschappelijke waarde* start vanuit het idee dat goededoelenorganisaties van belang zijn voor de Nederlandse samenleving (en daarbuiten). Ze dragen dus bij aan zaken die we als samenleving belangrijk vinden. De sector levert de maatschappelijke waarde op drie sub-dimensies: (1) *Ideële waarde*, (2) *Sociale waarde* en (3) *Economische waarde*.

De Ideële waarde grijpt terug op de reden waarvoor goede doelen worden opgericht, namelijk de maatschappelijke verbetering die ze willen bereiken. Zo is de Stichting Kinderpostzegels opgericht om te zorgen dat 'kinderen gelijke ontwikkelingskansen hebben', de Stichting Woord en Daad om 'wereldwijd [...] mensen in armoede kansen te bieden', en zorgt de Vereniging Natuurmonumenten 'voor meer dan 100.000 hectare natuur in Nederland'.³

De Sociale waarde hangt samen met het idee dat goede doelen zijn opgericht door (groepen) burgers en dat zij, ook als dat niet expliciet hun doelstelling is, bijdragen aan de verbinding binnen de samenleving. Goede doelen bestaan doordat ze mensen en organisaties aan zich binden om een gemeenschappelijk doel te bereiken. Vrijwilligers geven tijd, donateurs geven geld en weer anderen geven aandacht. Door het bij elkaar brengen van mensen versterken zij impliciet de interactie tussen mensen, het wederzijds begrip en daarmee de verbinding binnen de samenleving.

De Economische waarde wordt vaak vergeten, maar goede doelen bieden natuurlijk ook werkgelegenheid en dragen via de loonkosten bij aan het nationaal inkomen.

¹ Bekkers, R., Gouwenberg, B., Koolen-Maas, S. en Schuyt, T. (2022), *Geven in Nederland 2022 - maatschappelijke betrokkenheid in kaart gebracht*, Amsterdam, Amsterdam University Press.

² Geven in Nederland (GiN) baseert de schatting van de totale giften op vijf bronnen van geefgeld: huishoudens, nalatenschappen, bedrijven, kansspelen en fondsen. Deze bronnen komen overeen met de inkomstenbronnen particulieren, bedrijven, loterijen, verbonden en andere organisaties zonder winststreven, plus het financiële rendement uit de CBF-database. In 2020 hebben alle GD's in de CBF-database een opbrengst van € 2,9 miljard uit deze bronnen. Een aantal substantiële bronnen in de CBF-database die door GiN niet als geefgeld worden gekwalificeerd, zoals bijvoorbeeld overheidssubsidies, zijn in dit bedrag buiten beschouwing gelaten.

³ Zie Register Goede Doelen van het CBF (cbf.nl/register-goede-doelen).

Tabel 1.1 Maatschappelijke waarde: sub-dimensies, indicatoren en gewing

	SUB-DIMENSIE	INDICATOR	WEGING
MAATSCHAPPELIJKE WAARDE	<i>Ideële waarde</i>	1. Doelbestedingen	50%
	<i>Sociale waarde</i>	2. Aantal vrijwilligers	15%
		3. Aantal bestuursleden	5%
		4. Aantal individuele donateurs	15%
		5. Aantal leden van koepels	5%
	<i>Economische waarde</i>	6. Aantal stafleden (in fte)	5%
	7. Totale loonkosten	5%	

De drie bovengenoemde sub-dimensies worden gemeten met een of meer indicatoren. Deze indicatoren worden geïndexeerd, om ze per sub-dimensie te kunnen optellen. Vervolgens tellen we ook de sub-dimensies bij elkaar op, zodat we een index krijgen voor de maatschappelijke waarde als geheel.

Tabel 1.1 toont de drie sub-dimensies van maatschappelijke waarde en de indicatoren die worden gebruikt om deze elementen te meten.

1. De sub-dimensie *Ideële waarde* meten we aan de hand van de bijdrage die GD's leveren door het geld dat ze aan hun doelstellingen besteden. Dit bedrag omvat de directe uitgaven aan de doelstelling (zoals bijdragen aan hulpverlening, verstrekte subsidies voor onderzoek of aangekochte natuurgebieden), als ook kosten voor het personeel dat betrokken is bij de uitvoering van de doelstelling (denk aan artsen, hulpverleners, en dierenverzorgers). Idealiter zouden we ook indicatoren hebben over het bereik en de impact van de sector, bijvoorbeeld het aantal bereikte mensen, verleende diensten of geredde dieren. Dit soort indicatoren zijn echter niet beschikbaar voor de GD's. Hoewel individuele organisaties waarschijnlijk beschikken over gegevens over hun doeltreffendheid, zijn deze gegevens niet vergelijkbaar tussen organisaties onderling. Gelet op de uiteenlopende werkwijzen en aandachtsgebieden van de organisaties, de verschillen in schaal en complexiteit van de activiteiten en programma's die ze uitvoeren en het meten van de impact ervan, is het verkrijgen van zulk soort indicatoren ook een ingewikkelde opgave. De totale doelbestedingen zijn de maatstaf die wel voor alle GD's beschikbaar is en die bovendien

vergelijkbaar is tussen organisaties. Wij gaan ervan uit dat de GD's een positieve bijdrage leveren met elke euro die ze aan hun doelstelling besteden. We veronderstellen dus dat een grotere besteding aan de doelstelling een grotere (positieve) bijdrage betekent aan de *Ideële waarde*. Volgens deze logica beschouwen we een daling van het aan doelstellingen bestede bedrag als een negatieve ontwikkeling.

2. Binnen de sub-dimensie *Sociale waarde* kijken we naar zowel personen als organisaties:
- a. Het aantal personen dat betrokken is bij de sector (en dus binnen individuele organisaties) geeft een indicatie van hun maatschappelijke inbedding en de mate waarin zij als verbinder tussen mensen kunnen optreden. Wij gebruiken de aantallen vrijwilligers, bestuursleden en individuele donateurs die door GD's worden gerapporteerd als indicatoren. Hoe meer personen alle GD's tezamen weten te betrekken, hoe sterker de *Sociale waarde* van de sector.
  - b. Maatschappelijke waarde gaat ook over verbindingen tussen organisaties. We meten dit aan de hand van ontwikkelingen in de ledenbestanden van koepelorganisaties die van grote relevantie zijn voor de hier opgenomen GD's. Vooralnog beperken we ons hier tot verschuivingen in de achterban van vijf koepels: Goede Doelen Nederland, Partos, Partin, Samenwerkende Gezondheidsfondsen, en Dierencoalitie. Hoe meer leden de koepels hebben, hoe sterker de onderlinge verbinding en daarmee de *Sociale waarde*.

Tabel 1.2 Financiële gezondheid: sub-dimensies, indicatoren en weging

	SUB-DIMENSIE	INDICATOR	WEGING
FINANCIËLE GEZONDHEID	<i>Inkomen</i>	1. Totale opbrengsten	20%
		2. Inkomstverspreiding	20%
		3. Financieel rendement	5%
	<i>Weerbaarheid</i>	4. Solvabiliteitsratio	20%
		5. Weerstandratio	25%
		6. Spaarpercentage	10%

3. De laatste sub-dimensie onder maatschappelijke waarde is de *Economische waarde*, die bestaat uit het aantal mensen dat bij GD's in dienst is (bijdrage aan de werkgelegenheid) en het totaal van de loonkosten (bijdrage aan het nationaal inkomen). De loonkosten omvatten naast de bruto salarissen ook

de werkgeverslasten, zoals het werkgeversdeel van de sociale lasten, pensioenen en andere personeelskosten. Wij gaan ervan uit dat de *Economische waarde* van GD's toeneemt als en wanneer meer mensen in dienst worden genomen en de som van de loonkosten stijgt.

Financiële gezondheid

Van een sector die op zoveel fronten maatschappelijke waarde levert, mag verwacht worden dat die vitaal is en financieel is toegerust om zijn maatschappelijke waarde nu en in de toekomst te leveren. Dat brengt ons bij de tweede dimensie van de *Goede Doelen Index*: financiële gezondheid. Een sector die (financieel) niet in staat is zijn activiteiten uit te voeren, heeft waarschijnlijk weinig ideëel, sociaal of economisch nut. Voor deze dimensie maken we onderscheid tussen de sub-dimensies *Inkomen* en *Weerbaarheid* (zie tabel 1.2).

De financiële gezondheid hangt in de eerste plaats af van het *Inkomen* van de GD's. Deze sub-dimensie geeft weer hoeveel geld er jaarlijks wordt geworven en hoe robuust dat *Inkomen* is. Wij gebruiken drie indicatoren om de sub-dimensie *Inkomen* te meten.

1. De eerste indicator is de jaarlijkse totale opbrengsten van de GD's. Dit zijn alle opbrengsten uit de inkomstenbronnen (1) particulieren, (2) bedrijven, (3) loterij-organisaties, (4) subsidies van overheden, (5) verbonden organisaties zonder winststreven, (6) andere organisaties zonder winststreven, (7) baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten en (8) overige baten. We veronderstellen dat meer opbrengsten de financiële gezondheid versterken en dat een daling van de opbrengsten de gezondheid juist verslechtert.
2. De tweede indicator is de inkomstverspreiding. We kijken hiervoor naar het aantal inkomstenbronnen van een GD (op een totaal van acht mogelijke inkomstenbronnen) en de verdeling van de totale opbrengsten over deze bronnen. Het uitgangspunt is dat een organisatie financieel gezonder is als zij niet afhankelijk is van één inkomstenbron, maar haar opbrengsten over meer bronnen spreidt. De spreidingsindex die wij gebruiken loopt van 0 tot 100, waarbij 0 staat voor 100% afhankelijkheid van één inkomstenbron en 100 aangeeft dat een organisatie

gebruik maakt van alle acht inkomstenbronnen, die elk een achtste van het inkomsten opleveren.

3. De derde indicator voor *Inkomen* is financieel rendement. Dit omvat de rente op spaargelden, dividenden en winsten of verliezen op investeringen. Dit wordt uitgedrukt als een percentage van het balanstotaal en laat zien hoeveel opbrengsten de sector uit zijn vermogen genereert. Een stijgend financieel rendement is een teken van toenemende financiële gezondheid.

Het tweede onderdeel van de financiële gezondheid is *Weerbaarheid*. Deze sub-dimensie heeft betrekking op de financiële zekerheid op de korte en langere termijn en de manoeuvreerruimte die de sector heeft. We meten *Weerbaarheid* met drie indicatoren:

1. Ten eerste de solvabiliteit. Deze maatstaf geeft aan hoe goed een organisatie in staat is om op langere termijn haar schulden te betalen. Solvabiliteit wordt berekend door de reserves en fondsen (in bedrijfseconomische termen het eigen vermogen) te delen door het totale vermogen inclusief korte- en langetermijnschulden. Een hogere solvabiliteit betekent dat de sector voor een groter deel gefinancierd is met eigen vermogen in plaats van schulden. Daarmee is de sector beter in staat haar schulden terug te betalen en neemt de financiële gezondheid toe. Een dalende solvabiliteit betekent dat de sector meer moeite heeft haar schulden terug te betalen en dus financieel ongezonder is geworden.
2. Daar voegen we een weerstandsratio aan toe, die aangeeft hoelang een organisatie de gemiddelde jaarlijkse kosten kan volhouden indien alle opbrengsten opeens zouden wegvallen. We berekenen deze weerstandsratio door de gemiddelde jaarlijkse totale kosten (de doelbestedingen en kosten voor werving, beheer en administratie, gebaseerd op de voorafgaande drie jaren) af te zetten tegen de op korte termijn beschikbare middelen (de vlot-tende activa minus de kortlopende schulden).
3. Als laatste gebruiken we het spaarpercentage. Dit laat zien hoe groot het jaarlijkse tekort of overschot is van de sector. We berekenen het spaarpercentage door het saldo van baten en lasten (ook wel het resultaat) te delen door de totale opbrengsten. Een positief spaarpercentage versterkt de financiële gezondheid, omdat er meer financiële ruimte is voor toekomstige verplichtingen. Bij een negatief spaarpercentage is er sprake van een tekort, waardoor de financiële ruimte voor toekomstige verplichtingen kleiner is geworden en de financiële gezondheid daalt.

Zoals de kolom 'Weging' in de tabellen 1.1 en 1.2 hierboven al aangeeft, waarderen we niet alle indicatoren gelijk. Sommige vinden we belangrijker. Die wegen dus zwaarder mee in de berekening van een uiteindelijke score.

Goededoelenorganisaties zijn primair opgericht om hun doelstelling te bereiken, en daarmee dus om een *Ideële waarde* te leveren. Deze sub-dimensie wegen we daarom met 50% het zwaarste mee in de index. Naast het creëren van deze *Ideële waarde*, is de *Sociale waarde* wat de goededoelen-sector onderscheidt van andere sectoren. Goede doelen zijn voor een groot deel afhankelijk van de tijd, geld en aandacht die Nederlanders geven en ze mobiliseren daarom grote groepen personen en organisaties. Die verbindende kracht vinden wij van groot belang voor de maatschappelijke waarde, en wegen we daarom met 40% mee in de index. Binnen deze sub-dimensie wegen het aantal vrijwilligers en individuele donateurs zwaarder mee (elk 15%), dan de aantallen bestuursleden en leden van koepels (elk 5%). Als laatste wegen we de *Economische waarde* voor 10% mee. De sector verschaft heel wat werkgelegenheid: bij elkaar genomen zijn de organisaties in onze database goed voor ongeveer 19.000 fte. Daarnaast kijken we ook naar de totale loonkosten per arbeidsjaar.

Binnen de financiële gezondheid weegt *Inkomen* met 45% iets minder zwaar mee dan *Weerbaarheid* (55%). Beide zijn belangrijke sub-dimensies, maar de focus binnen *Weerbaarheid* op het voldoen aan toekomstige verplichtingen maakt dat we die iets zwaarder meewegen. Binnen *Inkomen* zijn de indicatoren totale opbrengsten en de inkomstenspreiding even zwaar meegewogen (beide 20%). De spreiding is een onderbelicht aspect binnen *Inkomen*, waar veelal naar de totale opbrengsten wordt gekeken. Het financieel rendement gaat over een relatief klein deel van het inkomen en wegen we met 5% mee. Binnen *Weerbaarheid* weegt de weerstandsratio met 25% het zwaarste mee. Deze ratio laat duidelijk zien hoe weerbaar de sector is bij een zeer grote crisis - het wegvallen van al het inkomen - wat een cruciaal element is binnen *Weerbaarheid*. Solvabiliteit kijkt naar de weerbaarheid op lange termijn, wat ook een belangrijk aspect is en daarom voor 20% meeweegt. Tot slot geeft het spaarpercentage de toe- of afname van het vermogen in het jaar weer. Omdat dit percentage niet zozeer de connectie met de financiële verplichtingen legt, zoals weerbaarheid en solvabiliteit, wegen we dit met 10% iets lager mee.

Leeswijzer voor de Goede Doelen Index

In deze eerste *State of the Sector* zoomen we in op de periode 2016-2021 en nemen we alle goede doelen mee waarvoor in de CBF-database gegevens voor alle zes jaren in deze periode zijn opgenomen (n=641) (zie ook box 1.1). De periode 2016-2019 nemen we als startpunt voor de index. Dit betekent dat het gemiddelde over de periode 2016-2019 voor iedere indicator op 100 is gesteld.

We hebben om twee redenen gekozen voor dit gemiddelde. Ten eerste brak begin 2020 de COVID-19-pandemie uit, die ervoor zorgde dat er wereldwijd beperkende maatregelen zijn genomen ter bestrijding van de pandemie. Denk aan lockdowns, *social distancing* en een avondklok. 2020 en 2021 zijn daarmee geen 'normale' jaren. In de periode 2016-2019 zagen we niet zulke majeure globale gebeurtenissen als een pandemie. Ten tweede geeft het gemiddelde een robuust startpunt voor de index. Dit voorkomt dat een afwijkende situatie in een enkel jaar het startpunt van de index al te sterk beïnvloedt. Zodoende kunnen we de ontwikkelingen in de (COVID-)jaren 2020 en 2021 laten zien in relatie tot het gemiddelde voor 2016-2019. Tegelijkertijd kijken we deze eerste keer ook terug naar de periode 2016-2019, door de individuele jaren af te zetten tegen het gemiddelde voor de periode. Dit geeft een beeld van de mate waarin deze jaren afwijken van het gemiddelde en hoe de indicatoren zich pre-COVID-19 ontwikkelden.

Alle onderdelen van de *Goede Doelen Index* zijn zo geformuleerd dat een afwijking naar boven de 100 als een positieve ontwikkeling geldt. Om een voorbeeld te geven: stel dat we de *Sociale waarde* van goede doelen zouden meten op basis van het aantal vrijwilligers en dat over de periode 2016-2019 het gemiddeld aantal vrijwilligers binnen de groep van GD's 250.000 is. Dat gemiddelde van 250.000 vrijwilligers stellen we dan op 100. Mocht in 2020 het aantal vrijwilligers binnen dezelfde groep van GD's met 10.000 toenemen dan stijgt de index voor dat jaar naar 104.⁴ Op basis daarvan constateren we dan dat de *Sociale waarde* van GD's in 2020 is gestegen. De indexering van alle indicatoren van de *Goede Doelen Index* is nodig omdat het alleen op die manier mogelijk is om bijvoorbeeld financiële data en aantallen vrijwilligers bij elkaar te nemen en met elkaar te vergelijken.

Een korte toelichting op hoe we de indexen visueel weergeven. In ieder figuur over de *Goede Doelen Index* geven we twee verlopen weer. Voor beide verlopen geldt dat het gemiddelde voor 2016-2019 als startpunt op 100 is gesteld. Het eerste verloop is de index voor het gemiddelde van de jaren 2016-2019, met daarbij het indexcijfer voor elk van die jaren apart weergegeven. Het tweede verloop is de index voor de jaren 2020 en 2021, met het gemiddelde over 2016-2019 als startpunt op 100. We presenteren de twee lijnen strikt gescheiden, omdat de indexcijfers voor beide periodes niet met elkaar vergeleken mogen worden. Zo is het indexcijfer voor 2019 niet vergelijkbaar met het cijfer voor 2020. Het indexcijfer in 2019 is immers gebaseerd op een gemiddelde waarin 2019 zelf ook is meegewogen. Wel helpt de index van 2016 tot en met 2019 om de ontwikkeling binnen die periode te zien.

Omdat de *Goede Doelen Index* gelaagd is opgebouwd met sub-domeinen en indicatoren, kan naast de index voor maatschappelijke waarde en financiële gezondheid ook worden ingezoomd op de sub-domeinen en de onderliggende indicatoren. Dit zorgt ervoor dat we gerichter kunnen zeggen waar een stijging of daling van de *Goede Doelen Index* vandaan komt. In hoofdstuk 2 bekijken we het verloop van de index eerst voor de sector als geheel. Eerst kijken we naar de index voor maatschappelijke waarde, om vervolgens te kijken naar de ontwikkeling van de sub-dimensies daarbinnen. Daar waar relevant zoomen we in op het niveau van de indicatoren zelf. Vervolgens bekijken we de index voor financiële gezondheid op dezelfde manier.

In Bijlage 1 is de waarde per indicator per jaar opgenomen, zodat is terug te vinden welke waarden ten grondslag liggen aan index. Om te bezien of het algemene beeld van de sector ook stand houdt als we verschillende groepen van goede doelen met elkaar contrasteren, bekijken we daarna de ontwikkeling voor de verschillende sectorsegmenten binnen de goededoelensector en voor de verschillende inkomstengroepen (zie ook Bijlage 2). Hierbij hanteren we dezelfde gelaagdheid waarbij we eerst de index bespreken, daarna de sub-dimensies, om op relevante aspecten af te dalen tot de indicatoren.

⁴ Berekend als (Waarde in huidig jaar gedeeld door Gemiddelde waarde 2016-2019) keer 100, dus $(260.000 / 250.000) \times 100 = 104$

Box 1.1 State of the Sector niet die van individuele goede doelen

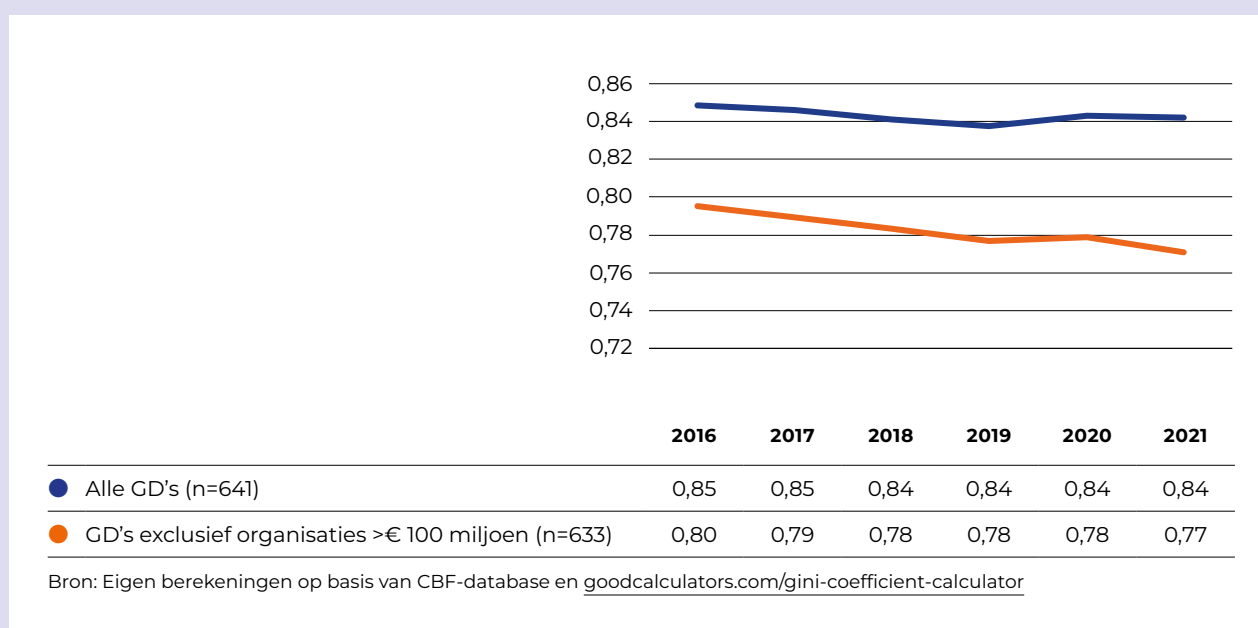
Hoewel (vrijwel) alle indicatoren van de maatschappelijke waarde en financiële gezondheid zijn berekend op basis van de data van individuele goede doelen,⁵ gaat de *State of the Sector* (de naam zegt het al) over het geheel van de sector en niet over individuele goede doelen. Onze berekeningen laten zien dat de verschillen tussen die individuele goede doelen van zodanige omvang zijn dat een gerichte analyse en duiding daarvan zeer problematisch wordt. Anders gezegd: de ontwikkelingen in de maatschappelijke waarde en de financiële gezondheid op sectorniveau (of op sectorsegment- of inkomensniveau) zijn geen enkele garantie dat die ontwikkelingen gelden voor alle individuele GD's of voor alle organisaties binnen een specifiek sectorsegment of inkomstengroep. Het is dus bijvoorbeeld goed mogelijk dat alle GD's tezamen een groei in hun maatschappelijke waarde laten zien, maar dat een deel van de organisaties precies het tegenovergestelde ervaart.

Om die te verwachten afwijkingen van het algemene beeld op individueel organisatieniveau te illustreren kunnen we kijken naar de Gini-coëfficiënt die als maatstaf geldt voor inkomensongelijkheid. Deze coëfficiënt drukken we uit in een getal tussen 0 en 1 (waarbij 0 betekent dat iedereen

gelijke opbrengsten heeft en 1 dat één iemand alle opbrengsten heeft en de rest dus geen). In de regel wordt een Gini-coëfficiënt berekend voor landen. Een recente berekening van de ongelijkheid laat bijvoorbeeld zien dat Zuid Afrika het meest ongelijke land ter wereld is met een Gini van 0,63 en Slowakije het meest gelijke met een Gini van 0,23. In Nederland ligt de Gini op 0,29 (wisevoter.com/country-rankings/gini-coefficient-by-country/).

Hier kijken we naar de Gini op basis van de totale opbrengsten (in 2021) van 641 goede doelen, als indicator voor de mate waarin opbrengsten binnen de goededoelensector verdeeld zijn. Figuur 1.2 laat zien dat (1) de inkomensongelijkheid tussen GD's zeer groot is (substantieel groter dan in Zuid Afrika), (2) dat die inkomensongelijkheid over de jaren geen grote veranderingen laat zien, en (3) dat die ongelijkheid relatief sterk wordt beïnvloed door de grootste GD's. Tegelijk blijft de Gini aan de zeer hoge kant, zelfs als we de acht organisaties met totale opbrengsten boven €100 miljoen niet meenemen (de oranje lijn in figuur 1.2). Alleen al op het aspect van opbrengsten zijn de verschillen binnen de sector dus groot, en hebben de grote goede doelen een relatief zware invloed op de *State of the Sector* als geheel.

Figuur 1.2 Gini-coëfficiënt voor GD's en GD's exclusief organisaties >€100 miljoen, op basis van jaarlijkse totale opbrengsten, 2016-2021

⁵ De enige uitzondering hier vormt de berekening van lidmaatschappen van koepels. Daarvoor zijn niet de afzonderlijke GD's als uitgangspunt genomen, maar de koepels zelf.

2.

State of the Sector

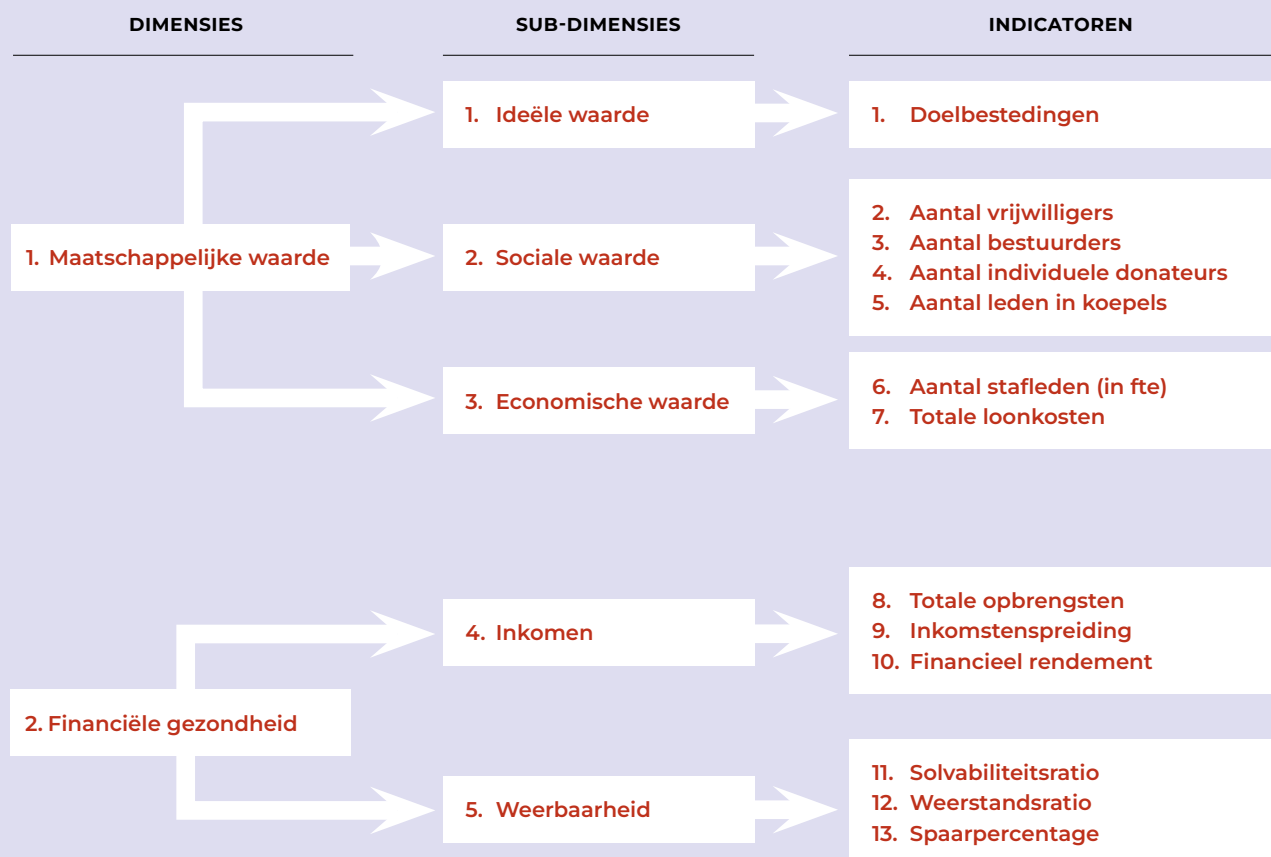
De 641 goede doelen (GD's) gaven in de periode 2016-2019 jaarlijks gemiddeld ruim €4,1 miljard uit aan hun doelstelling. Daarnaast hadden ze gemiddeld bijna 260.000 vrijwilligers, ruim 3.800 bestuursleden, net geen 10 miljoen donateurs, en bijna 19.000 werknemers (uitgedrukt in fte). De gezamenlijke opbrengsten bedroegen in diezelfde periode jaarlijks gemiddeld ruim €4,6 miljard. Bovendien konden ze het in die periode gemiddeld 8,6 maanden uitzingen indien hun opbrengsten plotseling zouden wegvallen, fluctueerde hun spaarpercentage zeer maar bedroeg dat gemiddeld ruim 2%, en lag hun solvabiliteit (de mate waarin de organisatie schulden op lange termijn kan voldoen) op een comfortabele 64%.

Of men deze cijfers nou indrukwekkend vindt of niet, cruciaal is dat het ons nog niets zegt over hoe het na die periode 2016-2019 ging. Wat gebeurde er in 2020 met die opbrengsten en met de uitgaven? Waren er in 2021 beduidend meer of juist minder vrijwilligers actief bij deze dwarsdoorsnede van de Nederlandse goededoelensector? Hoe ontwikkelde de financiële gezondheid van de sector zich en wat gebeurde er met hun bijdrage aan de samenleving? In deze eerste *State of the Sector* staan de jaren 2020 en 2021 centraal - de coronajaren dus - maar blikken we ook terug op de ontwikkelingen in de periode 2016-2019 zelf.

Van dimensies via sub-dimensies naar indicatoren

De *Goede Doelen Index* bestaat uit twee dimensies, vijf sub-dimensies en dertien indicatoren. Elke dimensie wordt separaat berekend waarbij het 2016-2019-gemiddelde op 100 is gesteld. Afwijkingen van dat gemiddelde van 100 bekijken we voor zowel de periode 2016-2019 zelf als voor de jaren 2020 en 2021.

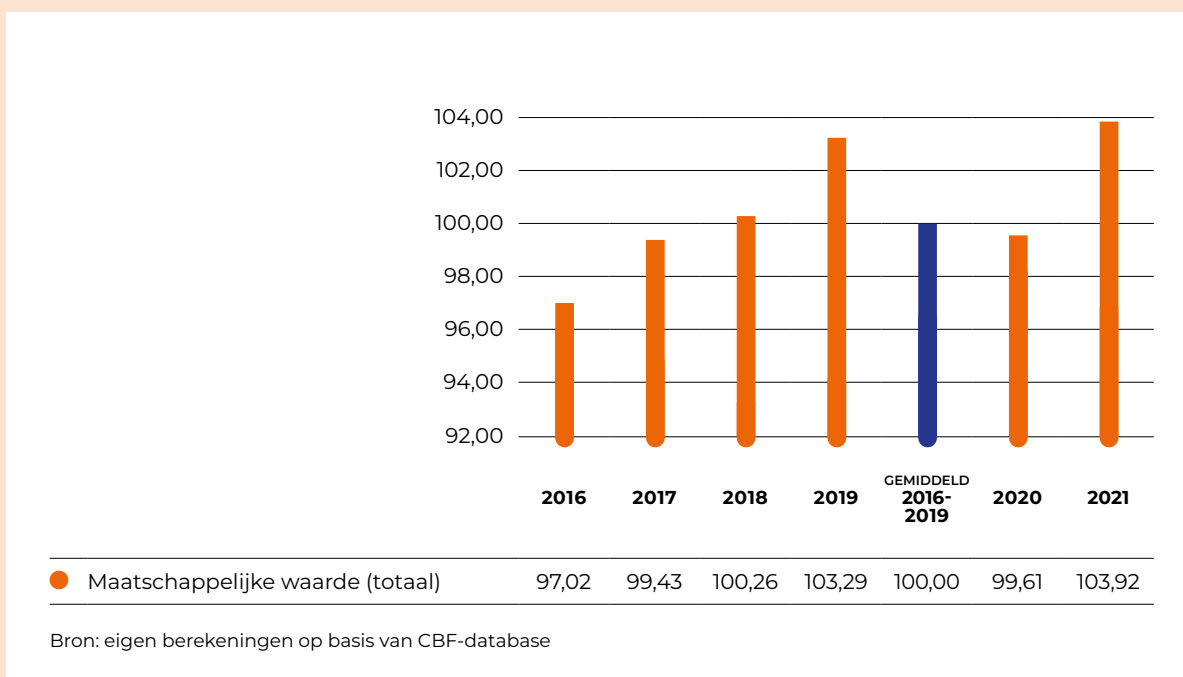

Maatschappelijke waarde

We starten onze verkenning van deze ontwikkelingen met een totaaloverzicht van de maatschappelijke waarde van goede doelen. Figuur 2.1 leert dat die maatschappelijke waarde in 2020 een heel kleine knauw krijgt in vergelijking met het gemiddelde over 2016-2019 - het indexcijfer daalt van 100 naar 99,6 - maar dat die in 2021 weer relatief sterk stijgt naar 103,9. Daarmee zet de sector in 2021 de stijgende lijn die de periode 2016-2019 laat zien weer voort. Het is alsof de daling tijdens COVID-19 nooit heeft plaatsgevonden.

Als we meer de diepte in gaan dan verrijkt tabel 2.1 dat beeld met de ontwikkelingen per sub-dimensie van maatschappelijke waarde. Daaruit leren we dat het de *Ideële* en *Sociale waarden* zijn die in 2020 aan die daling tijdens COVID-19 bijdragen. Een kleine daling in 2020 in *Ideële* en *Sociale waarde* wordt deels gecompenseerd door een kleine stijging van de *Economische waarde*. Die laatste stijging is echter onvoldoende om de maatschappelijke waarde op of boven het gemiddelde van de periode 2016-2019 uit te laten komen.

Figuur 2.1 Ontwikkelingen in maatschappelijke waarde, geïndexeerd en gewogen, 2016-2019=100, n=641

Tabel 2.1 Verandering ten opzichte van gemiddelde 2016-2019 per sub-dimensie en indicator van maatschappelijke waarde, 2016-2021, n=641

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Doelbestedingen	⊖	⊖	⊖	⊕	⊖	⊕
Subtotaal Ideële waarde	⊖	⊖	⊖	⊕	⊖	⊕
Aantal vrijwilligers	✓	✓	⊕	⊖	⊖	⊖
Aantal bestuursleden	✓	✓	✓	✓	⊖	✓
Aantal individuele donateurs	⊖	⊕	✓	⊖	⊕	⊕
Lidmaatschappen	⊖	⊖	⊕	⊕	⊕	⊕
Subtotaal Sociale waarde	⊖	⊕	⊕	⊖	⊖	⊕
Aantal werknemers (in fte)	⊖	✓	⊕	⊕	⊕	⊕
Totale loonkosten	⊖	⊖	⊕	⊕	⊕	⊕
Subtotaal Economische waarde	⊖	⊖	⊕	⊕	⊕	⊕
Totaal	⊖	⊖	⊕	⊕	⊖	⊕

LEGENDA:

- ⊖ = lagere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op indicator;
- ⊖ = lagere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op (sub)-dimensie;
- ⊕ = hogere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op indicator;
- ⊕ = hogere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op (sub)-dimensie;
- ✓ = gelijke score in vergelijking met gemiddelde 2016-2019

Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

Tabel 2.1 duikt ook iets dieper in de bouwstenen van de maatschappelijke waarde. De oorzaken voor de COVID-19-dip zijn te vinden in terugvallende doelbestedingen en een daling van het aantal actieve vrijwilligers. Zo geeft de sector in 2020 zo'n €19 miljoen minder uit aan zijn doelen dan het gemiddelde over 2016-2019. Dat is een daling van slechts 0,5% waarmee de sector terugviel naar het uitgavenniveau van 2018. Het aantal vrijwilligers daarentegen daalde stevig met 7,4%. Alle andere indicatoren van de maatschappelijke waarde laten een zeer bescheiden daling zien (aantal bestuursleden) of een (bescheiden) stijging in vergelijking met de periode 2016-2019 (aantal individuele donateurs, lidmaatschappen, aantal werknemers en totale loonkosten).

De loonkosten per fte (een fte is een voltijds baan) in de sector omvatten in onze berekening naast de bruto salarissen ook de werkgeverslasten, zoals het werkgeversdeel van de sociale lasten, pensioenen en andere personeelskosten. De loonkosten

verschillen overigens sterk per bedrijfstak. Zo zijn de loonkosten per fte in de Horeca met € 27.000 het laagst en zit de Financiële Dienstverlening met € 103.000 daar fors boven. In een ranglijst van 18 bedrijfstakken zou de goededoelensector op een respectabel 9e plaats komen, ingeklemd tussen de sectoren Overheid en Waterbedrijven en Afvalbeheer. De loonkosten stijgen bij de goede doelen tussen 2019 en 2021 met 3,8%. Dat is exact gelijk aan de gemiddelde loonkostenstijging in Nederland en beduidend minder dan in de sectoren Financiële Dienstverlening (+7%), Informatie en Communicatie (+6,2%), Energievoorziening (+5,9%), Gezondheids- en Welzijnszorg (+5,7%) en Delfstoffenwinning (+4,9%).⁶

In 2021 laten de doelbestedingen in de sector een stijging zien. Tegelijk stijgt ook het aantal vrijwilligers weer, al blijft het aantal vrijwilligers nog wel achter bij het 2016-2019-gemiddelde. Al met al is de sector in 2021 weer (bijna) terug op het niveau van 2019.

Financiële gezondheid

Ook de verkenning van de financiële gezondheid - en dus van de ontwikkelingen in de mate waarin goede doelen in staat zijn hun maatschappelijke waarde ook op langere termijn te garanderen - start vanuit de groep van 641 GD's. Figuur 2.2 toont de totaalscore op dit onderdeel van de *Goede Doelen Index*. In tegenstelling tot de maatschappelijke waarde index hierboven, laat de financiële gezondheidsindex meer beweging zien. Na een daling tussen 2016-2018 volgt een opwaartse tendens. In 2020 staat de sector er wat betreft financiële gezondheid goed voor met een score van ruim 119 in vergelijking tot de 100 voor het gemiddelde van 2016-2019. In 2021 verbetert de financiële gezondheid als geheel nog verder.

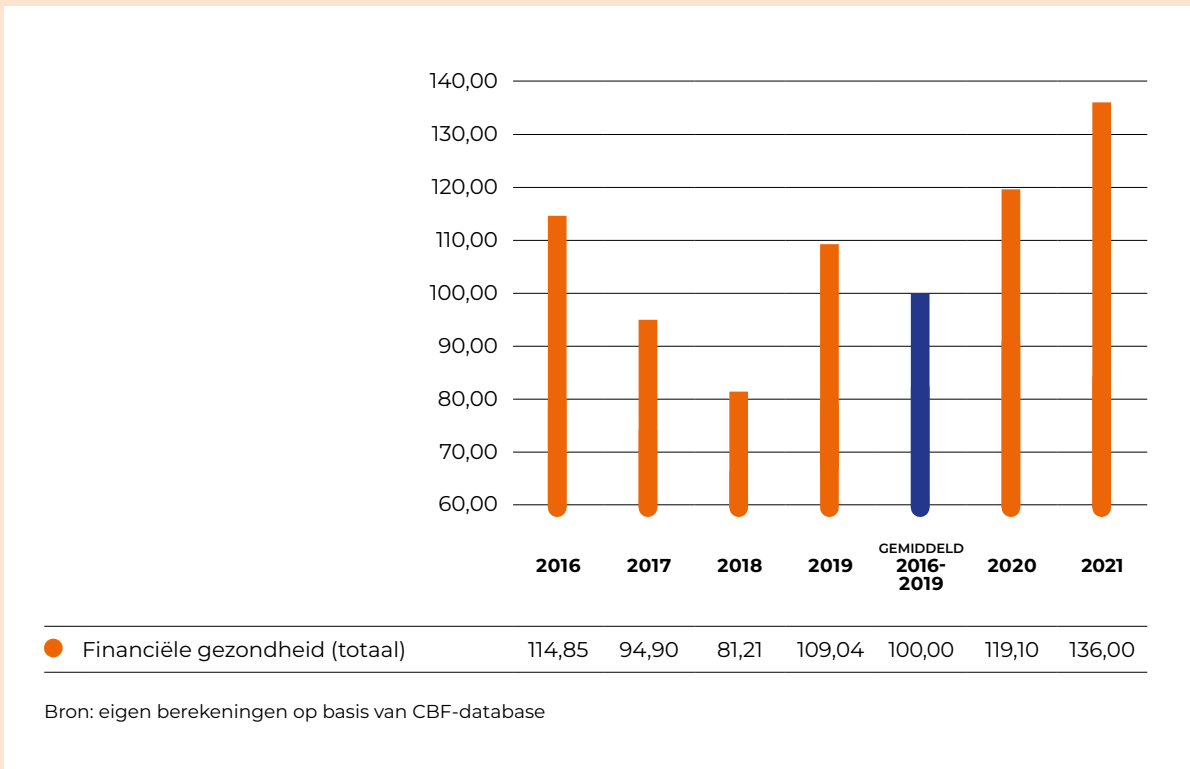
Om grip te krijgen op de daadwerkelijke ontwikkelingen in financiële gezondheid is het cruciaal te

kijken naar de ontwikkelingen in de verschillende bouwstenen van de twee sub-dimensies *Inkomen* en *Weerbaarheid* (zie ook tabel 2.2). Dan blijken die twee sub-dimensies vaker samen op te gaan, maar niet altijd. Zo is de stijging in 2021 te danken aan een stijging in zowel *Inkomen* als *Weerbaarheid*, maar de stijging in 2020 alleen aan de laatste.

Afdalend naar indicator-niveau leert tabel 2.2 dat de dalingen in de sub-dimensie *Inkomen* vooral komen door het sterk fluctuerende financiële rendement van de sector over de jaren heen en niet aan de totale opbrengsten of de inkomstenspreiding. In 2020 bijvoorbeeld stijgen, ondanks COVID-19, de totale opbrengsten van de sector met 4,3% en de inkomstenspreiding met 1,8% in vergelijking met de gemiddelde waarden over 2016-2019.

⁶ Berekeningen zijn gebaseerd op CBS StatLine, Beloning en arbeidsvolume van werknemers; bedrijfstak, nationale rekeningen (gewijzigd op 24 maart 2023) (zie: cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/84165NED) en CBF-Database

Figuur 2.2 Ontwikkelingen in financiële gezondheid, geïndexeerd en gewogen, 2016-2019=100, n=641

Wat betreft de sub-dimensie *Weerbaarheid* lijkt juist het eveneens sterk fluctuerende spaarpercentage van invloed op de veranderingen. In 2018 is dat spaarpercentage negatief en gaf de sector dus meer uit dan er binnen kwam. In 2020 en 2021 daarentegen geeft men minder uit dan er binnen is gekomen en stijgt het spaarpercentage naar 5,7% en 7,0% respectievelijk. Anders gezegd: de opbrengsten stijgen in die jaren harder dan de uitgaven en dus stijgen de reserves. Niet verbazingwekkend is dan ook dat tegelijkertijd de weerstandsratio toeneemt tot ongeveer 10 maanden in 2021, waar minder dan 9 maanden de norm was over de periode 2016-2019.

Al met al is de sector in de afgelopen jaren financieel gezonder geworden. Zoals we zagen bij de bespreking van de maatschappelijke waarde, is dat in 2020 ten koste gegaan van de *Ideële waarde*. In 2021 was die *Ideële waarde* weer op peil, onder andere vanwege stijgende doelbestedingen. De financiële gezondheid steeg ondertussen nog verder dankzij stijgende opbrengsten, een stijgend spaarpercentage, een groeiende weerstandsratio en een fors toegenomen financieel rendement. Tegelijk laten de dalende financiële gezondheid in 2017 en 2018 zien dat we ons niet te snel rijk moeten rekenen: resultaten uit het verleden bieden geen garantie voor de toekomst.

Tabel 2.2 Verandering ten opzichte van gemiddelde 2016-2019 per sub-dimensie en indicator van financiële gezondheid, 2016-2021, n=641

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totale opbrengsten	⊖	⊖	⊙	⊕	⊕	⊕
Inkomstenspreiding	⊖	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
Financieel rendement	⊕	⊖	⊖	⊕	⊖	⊕
Subtotaal Inkomen	⊖	⊖	⊖	⊕	⊖	⊕
Solvabiliteit	⊕	⊕	⊖	⊙	⊕	⊕
Weerstandratio	⊕	⊕	⊖	⊖	⊕	⊕
Spaarpercentage	⊕	⊖	⊖	⊕	⊕	⊕
Subtotaal Weerbaarheid	⊕	⊖	⊖	⊕	⊕	⊕
Totaal	⊕	⊖	⊖	⊕	⊕	⊕

LEGENDA:

- ⊖ = lagere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op indicator;
- ⊖ = lagere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op (sub)-dimensie;
- ⊕ = hogere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op indicator;
- ⊕ = hogere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op (sub)-dimensie;
- ⊙ = gelijke score in vergelijking met gemiddelde 2016-2019

Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

3.

Focus op: sectorsegmenten

Maatschappelijke waarde

De totale maatschappelijke waarde van de gehele sector deed in 2020 nauwelijks onder voor de gemiddelde waarde over de periode 2016-2019. Dat beeld verandert aanzienlijk als we kijken naar verschillende groepen binnen de sector. Figuur 3.1 doet dat op basis van de acht sectorsegmenten die binnen de CBF-database worden onderscheiden. Dan blijkt dat er in 2020 en 2021 maar één sectorsegment is waarvan de index onder de 100 duikt: het segment 'Gezondheid'. De zeer geringe daling in maatschappelijke waarde in het eerste COVID-19-jaar voor de gehele sector, kwam dan ook uitsluitend door goede doelen in het veld van 'Gezondheid'. Alle andere sectorsegmenten laten immers een relatieve stijging in maatschappelijke waarde zien, ook al is die bij de meeste wel klein.

De maatschappelijke waarde van de goede doelen binnen het sectorsegment 'Gezondheid' daalt in 2020 vanwege verliezen op de drie sub-dimensies *Ideële, Sociale en Economische waarde*. In 2021 zetten de 'Gezondheid'-goede doelen weer een voorzichtige stijging in, al blijft men op veel terreinen - uitgaven bijvoorbeeld - nog achter bij wat 'normaal' was in de pre-COVID-jaren. Tegenover de tegenslag voor 'Gezondheid'-GD's staat de vooruitgang van drie andere sectorsegmenten. Een aantal scoort op alle drie sub-dimensies een plus: 'Dieren', 'Religie en levensbeschouwing' en 'Onderwijs en wetenschap' (zie tabel 3.1).

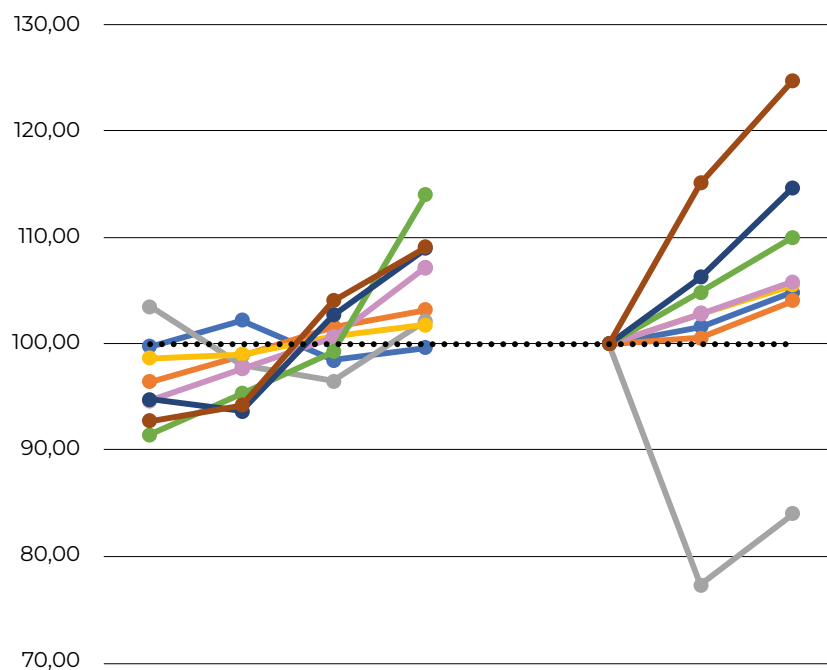
Sectorsegmenten

In de analyse op basis van sectorsegmenten, hanteren we de indeling zoals gebruikt in de CBF-database. Daarin worden acht sectorsegmenten onderscheiden. Elk goed doel is ingedeeld in één van die sectorsegmenten. De 641 GD's zijn als volgt verdeeld over de acht sectorsegmenten:

SECTORSEGMENT	GOEDE DOELEN	
	#	in %
1. Internationale hulp en mensenrechten	244	38,1%
2. Welzijn	147	22,9%
3. Gezondheid	82	12,8%
4. Natuur en milieu	61	9,5%
5. Dieren	38	5,9%
6. Religie en levensbeschouwing	36	5,6%
7. Kunst en cultuur	26	4,1%
8. Onderwijs en wetenschap	7	1,1%
	Totaal 641	100,0%

Figuur 3.1 Ontwikkelingen in maatschappelijke waarde, met onderverdeling per sectorsegment, geïndexeerd en gewogen, 2016-2019=100, n=641

	2016	2017	2018	2019	2016-2019	2020	2021
● Internationale hulp en mensenrechten	99,75	102,19	98,45	99,60	100,00	101,58	104,82
● Welzijn	96,43	98,84	101,57	103,16	100,00	100,52	104,02
● Gezondheid	103,47	97,93	96,46	102,14	100,00	77,31	83,97
● Natuur en milieu	98,62	98,96	100,63	101,78	100,00	102,79	105,53
● Dieren	94,63	97,61	100,57	107,18	100,00	102,81	105,80
● Religie en levensbeschouwing	91,44	95,30	99,26	113,99	100,00	104,86	109,97
● Kunst en cultuur	94,74	93,67	102,65	108,93	100,00	106,27	114,65
● Onderwijs en wetenschap	92,71	94,17	104,02	109,09	100,00	115,11	124,75
● Startindex = 100 (2016-2019)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

Tabel 3.1 Verandering in 2020 ten opzichte van gemiddelde 2016-2019 per sub-dimensie van maatschappelijke waarde, n=641

	IDEËLE WAARDE	SOCIALE WAARDE	ECONO- MISCHE WAARDE	=	MAAT- SCHAPE- LIJKE WAARDE
Internationale hulp en mensenrechten	⊕	⊖	⊕	=	⊕
Welzijn	⊕	⊖	⊕	=	⊕
Gezondheid	⊖	⊖	⊖	=	⊖
Natuur en milieu	⊕	⊖	⊕	=	⊕
Dieren	⊕	⊕	⊕	=	⊕
Religie en levensbeschouwing	⊕	⊕	⊕	=	⊕
Kunst en cultuur	⊖	⊕	⊕	=	⊕
Onderwijs en wetenschap	⊕	⊕	⊕	=	⊕
Totaal	⊖	⊖	⊕	=	⊖

LEGENDA:

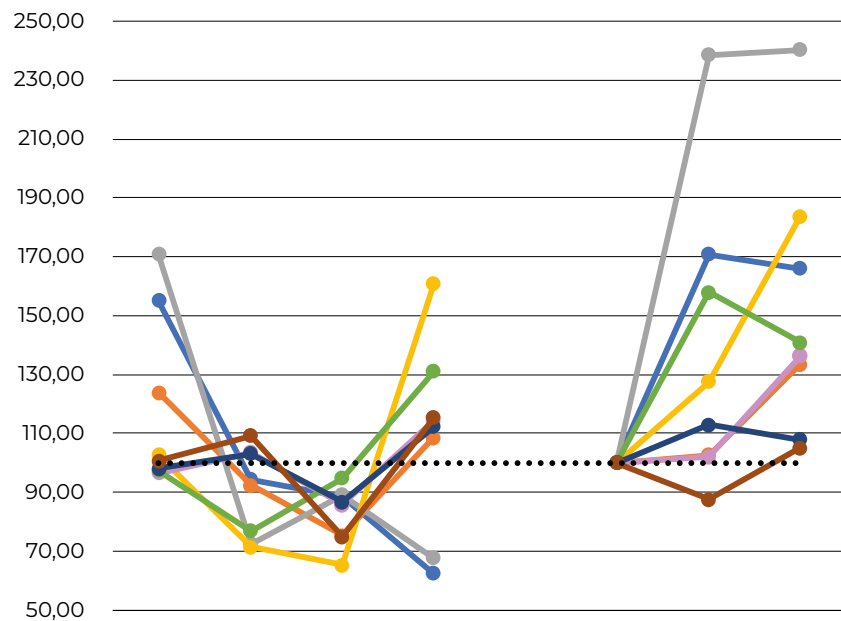
- ⊖ = lagere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op indicator;
- ⊖ = lagere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op (sub)-dimensie;
- ⊕ = hogere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op indicator;
- ⊕ = hogere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op (sub)-dimensie;

Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

De plus van deze drie sectorsegmenten op alle drie de sub-dimensies, heeft geen vergelijkbare kenmerken op de onderliggende indicatoren. Voor het sectorsegment 'Dieren' (met 38 GD's) bijvoorbeeld, is de voornaamste stijging te verklaren vanuit het aantal individuele donateurs (+14,5% ten opzichte van het 2016-2019-gemiddelde) en het aantal stafleden (+9%). Bij het sectorsegment 'Onderwijs en wetenschap' (7 GD's) is dat anders. Daar stijgt in

2020 het aantal vrijwilligers (+49% in vergelijking met het 2016-2019 gemiddelde) en het aantal stafleden (+32,6%) juist sterk. Ook 'Religie en levensbeschouwing' (met 36 GD's) scoort een dikke plus in aantallen vrijwilligers (+19,4%) en heeft daarnaast een bescheiden maar substantiële plus in doelbestedingen (+4%). Tabel 3.1 laat eveneens zien dat de *Economische waarde* in 2020 voor alle segmenten een plus laat zien, met als enige uitzondering het sectorsegment 'Gezondheid'.

Figuur 3.2 Ontwikkelingen in financiële gezondheid, met onderverdeling in sectorsegment, geïndexeerd en gewogen, 2016-2019=100, n=641

	2016	2017	2018	2019	2016-2019	2020	2021
● Internationale hulp en mensenrechten	155,05	94,36	88,29	62,30	100,00	170,71	165,95
● Welzijn	123,7	92,4	75,4	108,6	100,00	102,62	133,95
● Gezondheid	170,84	72,38	89,12	67,66	100,00	238,49	240,33
● Natuur en milieu	102,69	71,44	65,22	160,55	100,00	127,52	183,60
● Dieren	96,49	103,49	85,77	114,25	100,00	101,87	136,26
● Religie en levensbeschouwing	97,35	76,92	94,68	131,05	100,00	157,97	140,78
● Kunst en cultuur	98,10	102,95	86,73	112,22	100,00	112,89	107,74
● Onderwijs en wetenschap	100,70	109,25	74,82	115,23	100,00	87,58	104,93
● Startindex = 100 (2016-2019)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

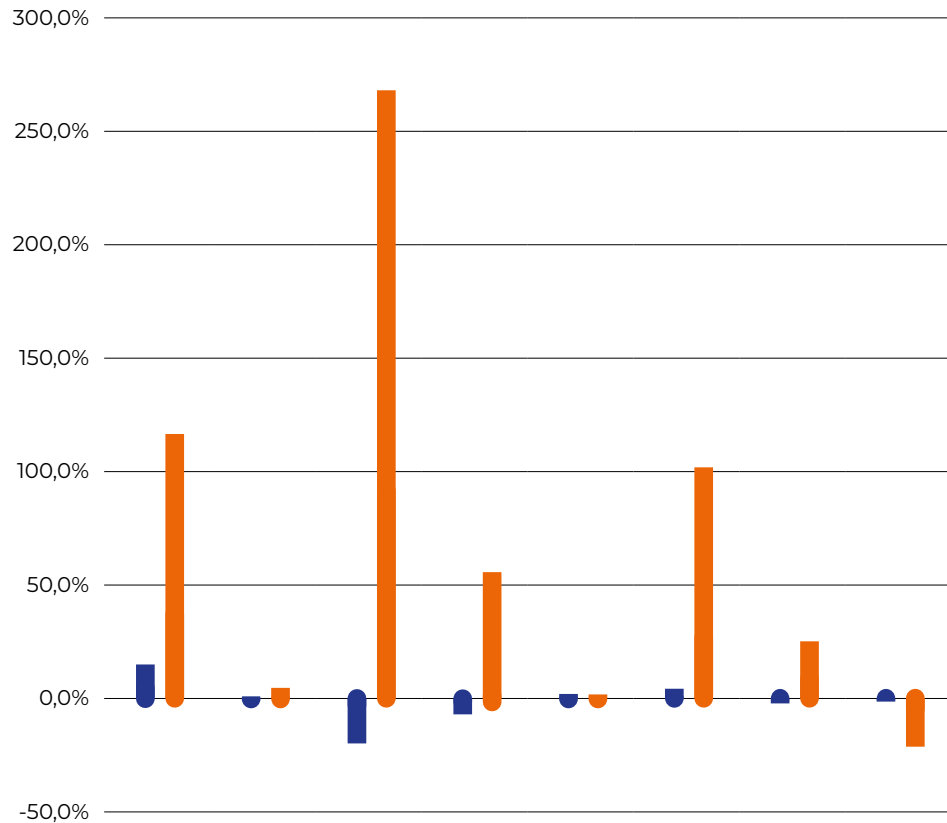
Financiële gezondheid

Het sectorsegment 'Gezondheid' combineert in 2020 een forse daling van de doelbestedingen (-34%) met een beduidend minder forse daling van de opbrengsten (-14%). Als gevolg hiervan noteert dit sectorsegment een enorme toename van het spaarpercentage en daarmee ook van de financiële gezondheid. Een goed voorbeeld dus van het feit dat een toenemende financiële gezondheid ten koste kan gaan van de maatschappelijke waarde. Dat laatste is overigens zeker geen noodzakelijke oorzaak-gevolgketen, zoals figuur 3.2 in relatie met figuur 3.1 laat zien. Alle andere sectorsegmenten combineren immers een toename van hun financiële gezondheid in 2020 (en een nog verdere groei in 2021) met een stijging van hun maatschappelijke waarde.

De enige uitzondering op de stijgende financiële gezondheid is te vinden in 'Onderwijs en wetenschap', al is de daling zeer kortstondig en zit ook dat sectorsegment in 2021 weer in de lift. Wel gaat die lift vooralsnog beduidend minder snel omhoog dan bij de meeste andere sectorsegmenten. Naast 'Gezondheid' (zie figuur 3.3), laten ook 'Natuur en milieu' en 'Internationale hulp en mensenrechten' aanzienlijke stijgingen zien in hun financiële gezondheid over zowel 2020 als 2021.

Overigens is het vooral de sub-dimensie *Weerbaarheid* die de financiële gezondheidsindex omhoogstuwt bij de verschillende groepen (zie figuur 3.3). De sub-dimensie *Inkomen* laat juist veelal een daling in 2020 of een magere plus zien. De uitzondering hier zijn de ontwikkelingsorganisaties, die een substantiële stijging van bijna 15% noteren. En die stijging in vergelijking met het 2016-2019 gemiddelde wordt veroorzaakt door een groei van 7% in totale opbrengsten, van bijna 90% in financieel rendement en van 3,7% in inkomstverspreiding (zie ook box 3.1).

Figuur 3.3 Stijging en daling in sub-dimensies financiële gezondheid, in % verschil 2020 met 2016-2019 gemiddelde, per sectorsegment, n=641

	INTERNATIONALE HULP EN MENSEN-RECHTEN	WELZIJN	GEZONDHEID	NATUUR EN MILIEU	DIEREN	RELIGIE EN LEVENSBESCHOUWING	KUNST EN CULTUUR	ONDERWIJS EN WETENSCHAP
● Inkomen	14,7%	0,2%	-19,8	-6,9%	2,1%	4,4%	-2,2%	-1,4%
● Weerbaarheid	116,5%	4,6%	268,0%	55,7%	1,7%	101,8%	25,2%	-21,4%

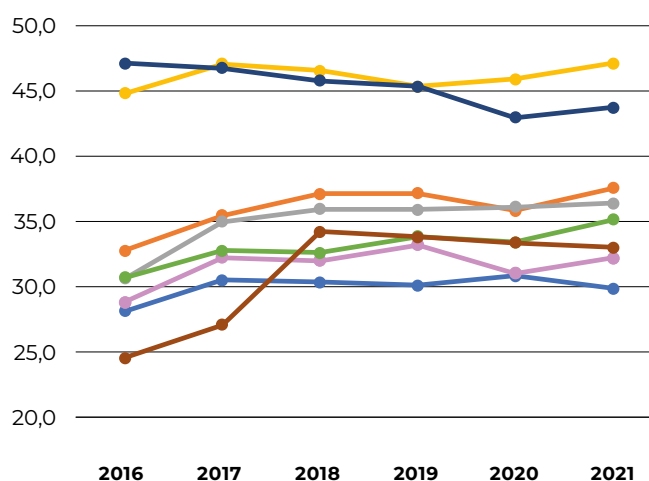
Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

Box 3.1 Inkomstenspreiding

Een van de innovatieve indicatoren waarop de financiële gezondheid van de sector is gebaseerd, is de spreidingsindex. Kort gezegd drukt deze index de afhankelijkheid van goede doelen uit van inkomstenbronnen waarbij zowel het aantal inkomstenbronnen waarvan een goed doel gebruik maakt als de verdeling van de opbrengsten over die bronnen wordt meegerekend. Binnen de CBF-database worden in totaal acht verschillende inkomstenbronnen onderscheiden.

Het uitgangspunt is dat een organisatie financieel gezonder is als zij niet afhankelijk is van één inkomstenbron, maar haar inkomsten over meer bronnen spreidt. De spreidingsindex die wij gebruiken loopt van 0 tot 100, waarbij 0 staat voor 100% afhankelijkheid van één inkomstenbron en 100 aangeeft dat een organisatie gebruik maakt van alle acht inkomstenbronnen, die elk een achtste van de opbrengsten opleveren.

Figuur 3.4 Spreidingsindex per sectorsegment, 2016-2021, n=641

Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

De gemiddelde score van alle goede doelen verandert over de jaren heen nauwelijks en zweeft rond de 35. Deze score suggereert een aanzienlijke kwetsbaarheid aangezien die ongeveer gelijk staat aan een organisatie met drie inkomstenbronnen waarvan er één het overgrote deel van de opbrengsten levert. In 2021 scoort overigens ruim de helft van de organisaties (52%) hoger dan dat gemiddelde, maar 48% dus ook lager. Bijna 10% van de GD's komt in 2021 (net als in veel andere jaren) niet boven de 0 uit en is dus afhankelijk van slechts één inkomstenbron. Die 0-scorende GD's zijn trouwens vooral te vinden in de sector 'Internationale hulp en mensenrechten' (14% van de hulporganisaties komt in 2021 niet boven de 0 uit) en, in iets mindere mate, in de welzijnssector (9,5%). In de sectorsegmenten 'Religie en levensbeschouwing' (2,8%), 'Kunst en cultuur' (3,8%), en 'Natuur en milieu' (1,6%) komen nauwelijks dergelijke goede doelen voor die van één inkomstenbron afhankelijk zijn.

Het aantal organisaties met slechts één inkomstenbron vertaalt zich in aanzienlijke verschillen in de spreidingsindex tussen sectorsegmenten. Figuur 3.4 laat zien dat 'Internationale hulp' en 'Welzijn' inderdaad laag scoren, terwijl 'Kunst en cultuur' en 'Natuur en milieu' met elkaar stuivertje wisselen in de hoogste regionen. 'Religie en levensbeschouwing' blijft naar verhouding iets achter en komt in 2021 precies op het gemiddelde voor de hele sector van goede doelen uit.

Acht inkomstenbronnen

De CBF-database onderscheidt de volgende acht inkomstenbronnen die tezamen de totale opbrengsten vormen van een goed doel:

1. Baten van particulieren (zoals collecten, contributies, donaties en nalatenschappen)
2. Baten van bedrijven
3. Baten van loterijorganisaties
4. Baten van verbonden organisaties zonder winststreven
5. Baten van andere organisaties zonder winststreven
6. Baten van subsidies van overheden
7. Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten
8. Overige baten

Een iets nadere duiding

Om een beetje gevoel te krijgen voor de betekenis van een bepaalde score, kijken we even naar twee fictieve organisaties. Goed doel A heeft opbrengsten van ruim €430.000 uit slechts twee bronnen waarbij de eerste goed is voor ruim 99% van de opbrengsten en de tweede minder dan 0,5% levert. Die organisatie scoort dus laag op de spreidingsindex met een getal van net boven 0 (ongeveer 0.11) en is sterk afhankelijk van één bron en daarmee relatief kwetsbaar. Goed doel B zit bijna helemaal aan de andere kant, met opbrengsten van ruim €1,6 miljoen uit zeven van de acht inkomstenbronnen. De belangrijkste bron levert ruim een kwart van de opbrengsten en de minst belangrijke minder dan 0,5%. Daarmee scoort organisatie B een spreidingsindex van 81,7. Als een inkomstenbron weg zou vallen kan dat een aardige aderlating zijn, maar de organisatie heeft ook nog andere bronnen die samen het grootste deel van de opbrengsten leveren. Daarmee is B beduidend minder kwetsbaar.

4.

Focus op: inkomstengroepen

De analyse op sectorsegmentniveau hierboven laat goed zien dat de sector toch minder homogeen is dan de eerste analyse op sectorniveau suggereert. Het maakt wel degelijk uit of we praten over GD's in het veld van 'Gezondheid', 'Internationale hulp en mensenrechten' of 'Dieren'. Of het ook uitmaakt of we praten over verschillende inkomstengroepen onderzoekt dit hoofdstuk. Om maar met de deur in huis te vallen: ja, het maakt zowel voor de maatschappelijke waarde als voor de financiële gezondheid wel degelijk uit of we praten over micro, kleine, midden-kleine, midden-grote of grote goede doelen.

Maatschappelijke waarde

Figuur 4.1 laat duidelijk zien dat in de periode 2016-2019 de maatschappelijke waarde van kleine goede doelen zeer wisselvallig is. Hoewel ook de andere inkomstengroepen fluctueren, bewegen zij zich veel dichter rondom het gemiddelde voor de hele periode. De uitzondering hier vormen de grote GD's, die als enige groep in deze periode een constante stijging laten zien.

In 2020 doen de micro-organisaties het uitstekend, al zakken ze een jaar later weer onder het gemiddelde van 2016-2019. En terwijl de goede doelen in de categorie midden-groot in 2020 een kleine dip noteren gevolgd door een herstel in 2021, zijn het wederom de grote GD's die ook in 2020 en 2021 de weg verder omhoog vinden. Alle overige inkomstengroepen - tezamen toch zo'n 81% van alle GD's - zitten in 2021 onder het 2016-2019-gemiddelde. Dat geldt zeker voor de kleine GD's die in 2021 als laagste eindigen op de maatschappelijke waarde-index. Zij bevinden zich daar overigens in goed gezelschap van de midden-kleine organisaties.

Het zijn ook de grote GD's, zoals tabel 4.1 laat zien, die als enige inkomstengroep op de drie sub-dimensies van maatschappelijke waarde een plus scoren in 2020. In vergelijking met het 2016-2019-gemiddelde, doen grote GD's het in 2020 dus beter op zowel hun *Ideële*, *Sociale* als *Economische waarde*. Op de meeste onderdelen gaat het wel om relatief geringe toenames. Zo stijgen de doelbestedingen van grote GD's met 0,5% in 2020, het aantal stafleden met 0,2% en het aantal individuele donateurs met 2%. Alleen het aantal vrijwilligers (-3%) loopt uit de pas.

Aan de andere kant staan de GD's in het midden-klein segment die op alle drie sub-dimensies van maatschappelijke waarde in 2020 een veer laten. Echter, de veer die ze laten is wel beduidend groter dan de mutaties die de grote GD's laten zien. Zo dalen, in vergelijking met het 2016-2019-gemiddelde, de doelbestedingen van de midden-kleine GD's in 2020 met bijna 12%, het aantal vrijwilligers met ruim 45%, het aantal individuele donateurs met bijna 30% en de totale loonkosten met bijna 12%. Dat laatste is overigens opvallend, aangezien het aantal stafleden met ruim 10% stijgt.

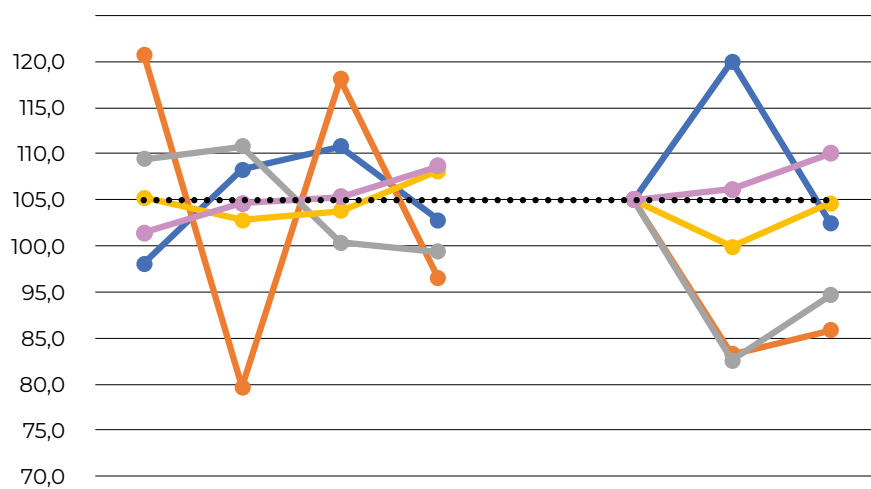
Inkomstengroepen

De *Goede Doelen Index* verdeelt de 641 organisaties in vijf inkomstengroepen op basis van hun opbrengsten per jaar over de periode 2016-2021. Een organisatie hoeft dus niet elk jaar in dezelfde inkomstengroep te vallen (zie ook bijlage 2). De vijf inkomstengroepen zijn:

1. Micro-organisaties: minder dan €50.000
2. Kleine organisaties: tussen €50.000 en €200.000
3. Midden-kleine organisaties: tussen €200.000 en €1 miljoen
4. Midden-grote organisaties: tussen €1 miljoen-€7,5 miljoen
5. Grote organisaties: meer dan €7,5 miljoen

Deze inkomstengroepen zijn gebaseerd op een analyse van de organisaties in de CBF-database, waarbij is gezocht naar groepen waarbinnen organisaties van soortgelijke omvang vallen qua opbrengsten, balanstotaal een aantal stafleden.

Figuur 4.1 Ontwikkelingen in maatschappelijke waarde, met onderverdeling per inkomstengroep, geïndexeerd en gewogen, 2016-2019=100, n=641

	2016	2017	2018	2019		2016-2019	2020	2021
● Micro	93,1	103,3	105,8	97,8		100,0	115,0	97,5
● Klein	115,8	79,7	113,1	91,4		100,0	83,2	85,8
● Midden-klein	104,4	105,8	95,4	94,4		100,0	82,6	89,7
● Midden-groot	100,3	97,8	98,8	103,1		100,0	94,9	99,6
● Groot	96,4	99,6	100,3	103,7		100,0	101,2	105,0
● Startindex = 100 (2016-2019)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

Tabel 4.1 Verandering in 2020 ten opzichte van gemiddelde 2016-2019 per sub-dimensie van maatschappelijke waarde

	IDEËLE WAARDE	SOCIALE WAARDE	ECONOMISCHE WAARDE		MAAT- SCHAPE- LIJKE WAARDE
Micro	⊖	⊕	⊕	=	⊕
Klein	⊖	⊖	⊙	=	⊖
Midden-klein	⊖	⊖	⊖	=	⊖
Midden-groot	⊖	⊖	⊕	=	⊖
Groot	⊕	⊕	⊕	=	⊕
Totaal	⊖	⊖	⊕	=	⊖

LEGENDA:

- ⊖ = lagere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op indicator;
- ⊖ = lagere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op (sub)-dimensie;
- ⊕ = hogere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op indicator;
- ⊕ = hogere score dan 100 (gemiddelde 2016-2019) op (sub)-dimensie;
- ⊙ = gelijke score in vergelijking met gemiddelde 2016-2019

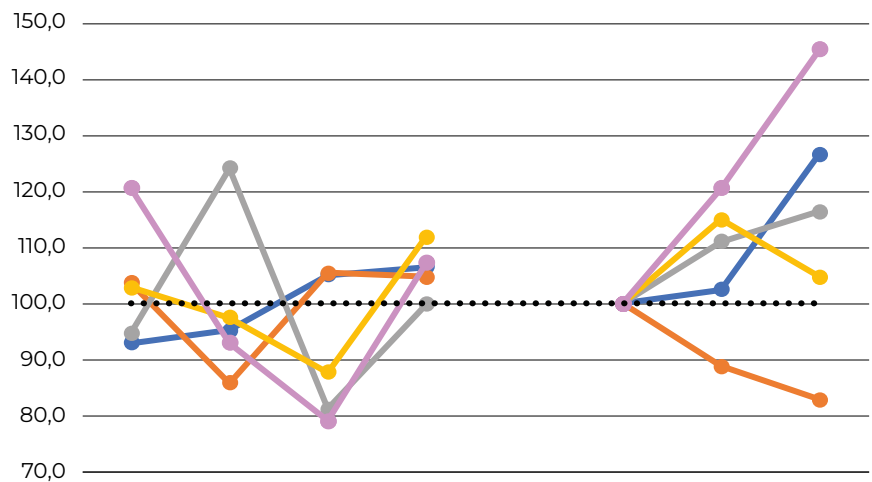
Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

Ook bij andere inkomstengroepen vallen de verlies- en winstcijfers van sub-dimensies en indicatoren in 2020 soms relatief hoog uit. Zo verliezen micro-organisaties bijna 10% van hun doelbestedingen en stijgt het aantal vrijwilligers met ruim 43%, verliezen de kleine GD's 35,5% van hun individuele donateurs en bijna 18% van hun doelbestedingen en vrijwilligers, en krijgen de midden-grote organisaties er bijna 6% aan personeel bij, maar verliezen ze ruim 13% van hun vrijwilligers.

Financiële gezondheid

Het bovenstaande laat duidelijk zien dat zowel de kleine als midden-kleine GD's in 2020 inteerden op hun maatschappelijke waarde. Interessant is dan dat die twee inkomstengroepen op het gebied van financiële gezondheid in datzelfde jaar een geheel tegenovergesteld beeld laten zien. Terwijl kleine GD's, als enige inkomstengroep, in 2020 en 2021 minder financieel gezond werden, zitten de midden-kleine GD's juist elk jaar in de lift. Overigens overtroeven niet alleen de grote GD's hen in 2021 in die groei, ook de micro-organisaties doen het goed (zie ook figuur 4.2).

Figuur 4.2 Ontwikkelingen in financiële gezondheid, met onderverdeling in inkomstengroep, geïndexeerd en gewogen, 2016-2019=100, n=641

	2016	2017	2018	2019	2016-2019	2020	2021
● Micro	93,0	95,3	105,2	106,6	100,0	102,5	126,7
● Klein	103,8	85,9	105,6	104,8	100,0	88,8	82,8
● Midden-klein	94,7	124,3	81,1	99,9	100,0	111,1	116,5
● Midden-groot	102,8	97,5	87,7	111,9	100,0	115,0	104,8
● Groot	120,7	93,0	79,0	107,3	100,0	120,6	145,4
● Startindex = 100 (2016-2019)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

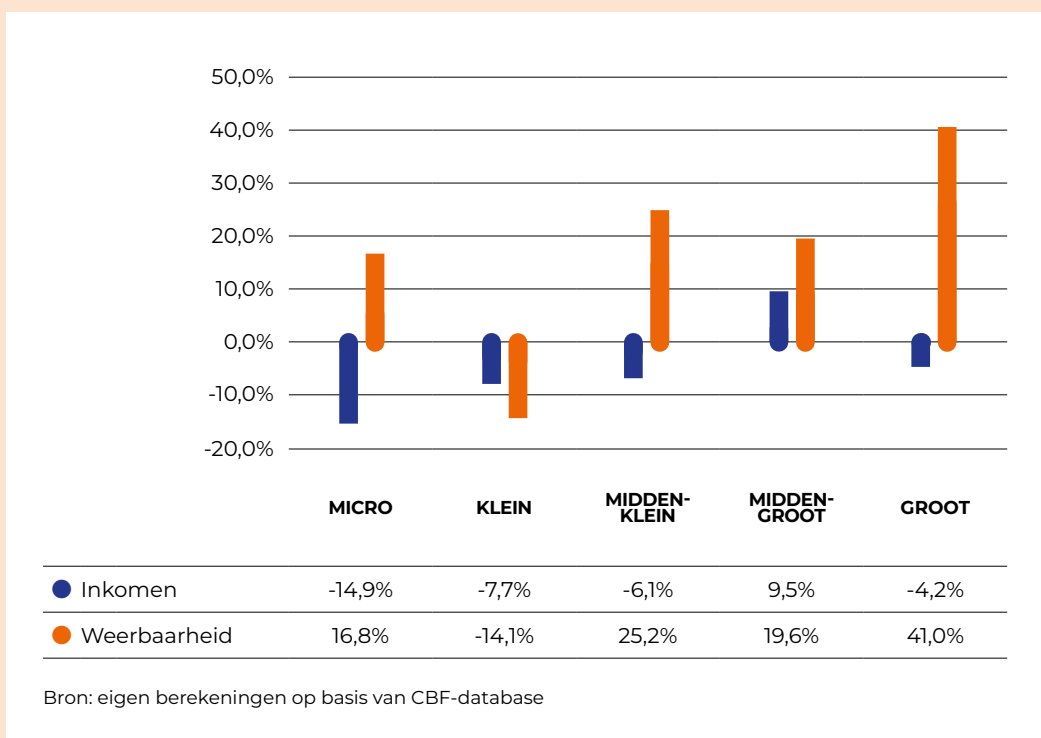
Een analyse op basis van sub-dimensies en indicatoren geeft een meer gedetailleerd inzicht in de verschuivingen. Zo laat figuur 4.3 zien dat de sub-dimensie *Weerbaarheid* hoofdzakelijk verantwoordelijk is voor de groeiende financiële gezondheid. Alleen in de kleine GD-groep daalt die sub-dimensie. Dat hetzelfde gebeurt met de sub-dimensie *Inkomen* is beduidend minder verrassend; die daalt immers bij vier van de vijf inkomstengroepen. Alleen de midden-grote GD's ontlopen die daling.

Die midden-grote GD's ontlopen de daling van de sub-dimensie *Inkomen* overigens vooral vanwege een spectaculaire stijging van hun financieel rendement. In 2020 stijgt dat met ruim 87% vergeleken met het 2016-2019 gemiddelde. Bij de andere inkomstengroepen daalt het financiële rendement juist. Daartegenover staat dan weer dat alleen bij de grote GD's de totale opbrengsten in 2020 stijgen: +5,8% vergeleken met het 2016-2019-gemiddelde. De spreidingsindex draagt

tot slot in de sub-dimensie *Inkomen* haar steentje bij door te stijgen bij de middengroepen en alleen te dalen bij de micro en grote goede doelen.

Hoewel de sub-dimensie *Weerbaarheid bij alle inkomstengroepen*, met uitzondering van de kleine goede doelen, een stijging laat zien, zijn de verschillen tussen die groepen groot. Zo is de daling bij kleine GD's het gevolg van een achteruitgang, in vergelijking met het 2016-2019 gemiddelde, van het spaarpercentage (-85%) en een zeer kleine stijging van de solvabiliteit en de weerstandsratio (zie ook box 4.1). De midden-grote goede doelen zitten daarentegen ondanks een kleine daling van solvabiliteit en weerstand toch in de lift, omdat hun spaarpercentage meer dan verdubbelt. De groteGD's doen het zelfs nog beter: zij noteren in 2020 een verdriedubbeling (5,3%) vergeleken met hun gemiddelde van 1,8% over 2016-2019.

Figuur 4.3 Stijging en daling in sub-dimensies financiële gezondheid, in % verschil 2020 met 2016-2019 gemiddelde, per inkomstengroep, n=641

Box 4.1 Weerstandratio

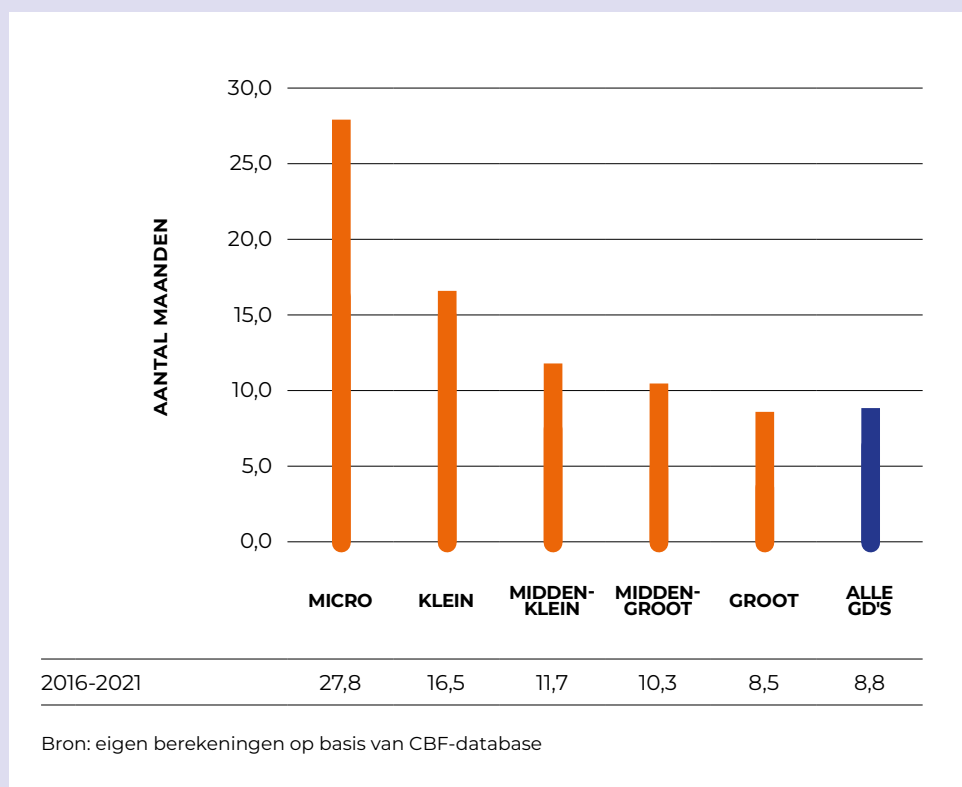
Ook de weerstandratio is een innovatief onderdeel in het bepalen van de financiële gezondheid van de goededoelensector. Deze ratio geeft aan hoeveel maanden een organisatie de gemiddelde jaarlijkse uitgaven (doelbestedingen plus beheer- en wervingskosten) kan volhouden indien alle opbrengsten opeens zouden wegvallen. Deze ratio zegt dus iets over de mate waarin de sector in staat is haar werk voort te zetten bij grote tegenslag. Hoewel er geen algemene richtlijn bestaat, constateren we dat de weerstandratio van Nederlandse goede doelen gemiddeld over 2016-2021 iets minder dan negen maanden bedroeg en dat die in 2020 (9 maanden) en 2021 (9,6 maanden) iets hoger uitkomt dan dat gemiddelde.

Tegelijk, alleen grote goede doelen komen met 8,5 maanden enigszins in de buurt van het

gemiddelde voor de hele sector. Alle andere inkomstengroepen zitten er (soms ver) boven. Feitelijk stijgt met iedere stap richting micro-organisaties het aantal maanden dat ze het zonder additionele opbrengsten zouden kunnen bolwerken (zie figuur 4.4). Zo kunnen midden-grote organisaties het gemiddeld over 2016-2020 al ruim 10 maanden uitzingen, midden-kleine organisaties al bijna een jaar, kleine ruim 16 maanden en micro-organisaties meer dan 2 jaar.

Nu zal het wellicht iets eenvoudiger zijn om een bedrag van ongeveer €2.200 (= het gemiddelde maandelijkse uitgavenniveau van micro-organisaties) aan snel liquide te maken middelen op de plank te houden dan €3,6 miljoen (het maandelijkse uitgavenpatroon van grote goede doelen) te reserveren. Maar toch: de verschillen tussen inkomstengroepen zijn en blijven substantieel.

Figuur 4.4 Weerstandratio per inkomstengroep, in maanden, n=641

5.

Efficiëntie

Twee discussies rondom goede doelen in Nederland borrelen regelmatig op. De ene betreft die over de wervingskosten en de andere die over de doelbestedingen versus beheer- en wervingskosten. Deze discussies lijken deels gebaseerd te zijn op de gedachte dat het werk van maatschappelijke organisaties niets mag kosten, dat ook het binnenhalen van geld budgetneutraal moet gebeuren, en dat bovendien het werk in een dergelijke vrijwillige context volgens hoge professionele maatstaven moet worden uitgevoerd.

Over hoe realistisch een dergelijk verwachtingspatroon is spreekt de *State of the Sector* zich niet uit. Wel kunnen we laten zien hoeveel de beheer- en wervingskosten bedragen in vergelijking met de doelbestedingen, hoeveel de werving van inkomsten kost in relatie tot de geworven

inkomsten en in welke mate beide ratio's verschillen tussen groepen GD's (zie box 5.1). Anders gezegd: de *State of the Sector* kan de basis leggen voor een afgewogen en op feiten berustende maatschappelijke discussie over deze 'hot issues'.

Box 5.1 Berekening van efficiëntie

Onder efficiëntie hanteren we drie indicatoren die gebaseerd zijn op de kostenstructuur van goededoelenorganisaties: (1) ratio besteed aan doelstellingen, (2) ratio beheer- en wervingskosten, en (3) ratio wervingskosten. De eerste twee ratio's kijken naar de kostenverhoudingen: hoeveel wordt er besteed aan de doelstelling tegenover beheer- en wervingskosten. Beide ratio's worden berekend ten opzichte van de totale kosten. De efficiency neemt toe als de relatieve besteding aan de doelstelling toeneemt. Van elke uitgegeven euro gaat dan een groter percentage naar de doelstellingen. En omgekeerd, wanneer de relatieve uitgaven aan beheer en werving toenemen, neemt de efficiëntie af omdat van elke

uitgegeven euro een groter deel naar beheer en werving gaat. Samen vormen beide percentages altijd 100% van de kosten. Dit betekent dat als het ene percentage stijgt, het andere altijd daalt. De derde efficiency-maatstaf is het percentage wervingskosten, dat de wervingskosten uitdrukt als percentage van de wervingsbaten. De wervingsbaten zijn alle opbrengsten van particulieren, bedrijven, loterijen, subsidies van overheden en van (verbonden of andere) organisaties zonder winststreven. Een lager percentage wervingskosten betekent dat de relatieve wervingskosten zijn gedaald, wat aangeeft dat de sector efficiënter is geworden in het werven van inkomsten.

We doen dat door naar de kostenstructuur van de organisaties binnen de sector te kijken. Uitgangspunt is dat uitgaven van een goed doel kunnen worden toegerekend aan (1) doelstellingen (zie ook de maatschappelijke waarde van de sector zoals hierboven besproken) en (2) beheer- en wervingskosten. Die laatste kosten bestaan dan ook weer uit twee onderdelen. Op de eerste plaats gaat het dan om beheer- en administratiekosten en op de tweede plaats om de kosten die moeten worden gemaakt voor fondsenwerving. De twee maatschappelijke discussies hierboven zijn dan ook sterk verbonden: wervingskosten zijn immers onderdeel van de beheer- en wervingskosten binnen de sector.

Doelbestedingen versus beheer- en wervingskosten

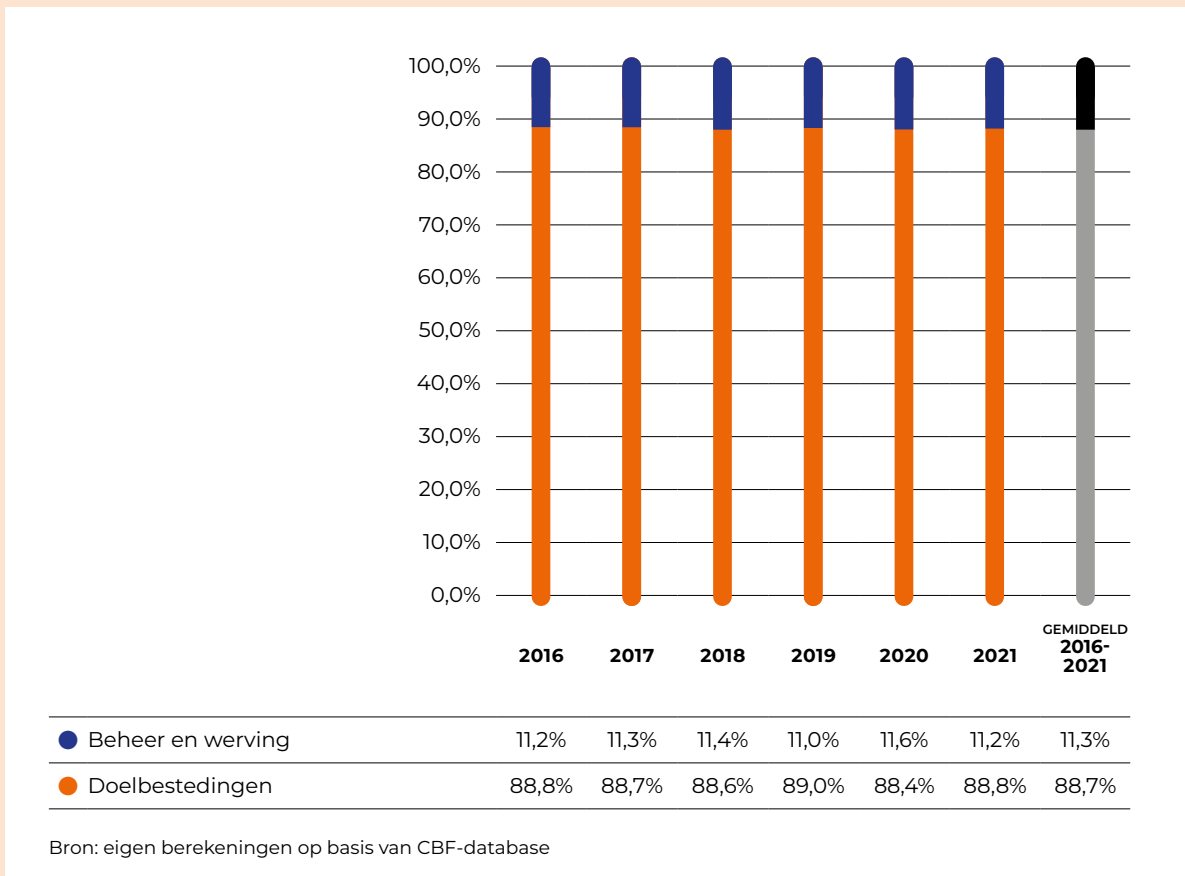
Goede doelen in Nederland bestemmen het overgrote deel van hun uitgaven direct voor het bereiken van hun doelen (zie figuur 5.1). Met gemiddeld 11,3% beheer- en wervingskosten versus 88,7% doelbestedingen over de gehele periode 2016-2021 mag duidelijk zijn waar het zwaartepunt in hun uitgaven ligt. En dat zwaartepunt verandert door de jaren heen niet of nauwelijks.

Daarmee blijven de goede doelen binnen de door de Commissie Normstelling vastgestelde normen voor de CBF-Erkenning.⁷ Zo stelt de commissie onder andere dat de organisatie zelf 'de gewenste verhouding tussen de bestedingen aan doelstelling(en), de wervingskosten en kosten

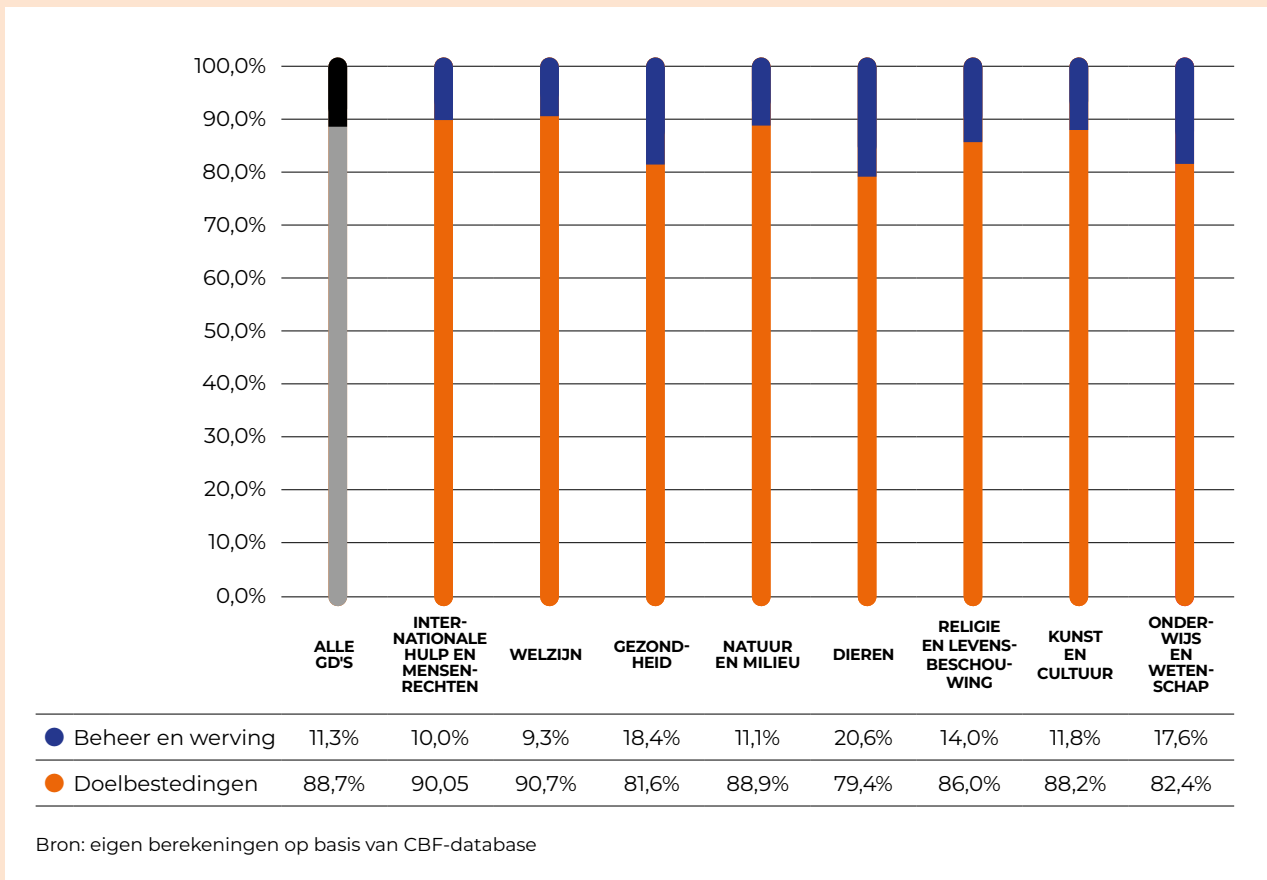
beheer en administratie' bepaalt en dat die verhouding 'redelijk' dient te zijn. Een van de richtlijnen bij het bepalen van die redelijkheid is een gemiddelde van 70% besteding aan de doelstelling als percentage van de totale lasten. Dat percentage halen de GD's gemiddeld gezien met gemak.

Figuur 5.1 Verhouding tussen doelbestedingen en beheer- en wervingskosten (in % van totale uitgaven), 2016-2021 + gemiddeld over hele periode, n=641

⁷ Commissie Normstelling (2022), Normen Erkenningsregeling voor goede doelen - vastgesteld 13 september 2022, ingaande 1 oktober 2022, commissienormstelling.nl/wp-content/uploads/2022/06/Normen-Erkenningsregeling-ABCD-vastgesteld-13-september-2022-ingaande-1-oktober-2022.pdf.

Figuur 5.2 Verhouding tussen doelbestedingen en beheer- en wervingskosten (in % van totale uitgaven), 2016-2021 gemiddelden, totaal en per sectorsegment, n=641

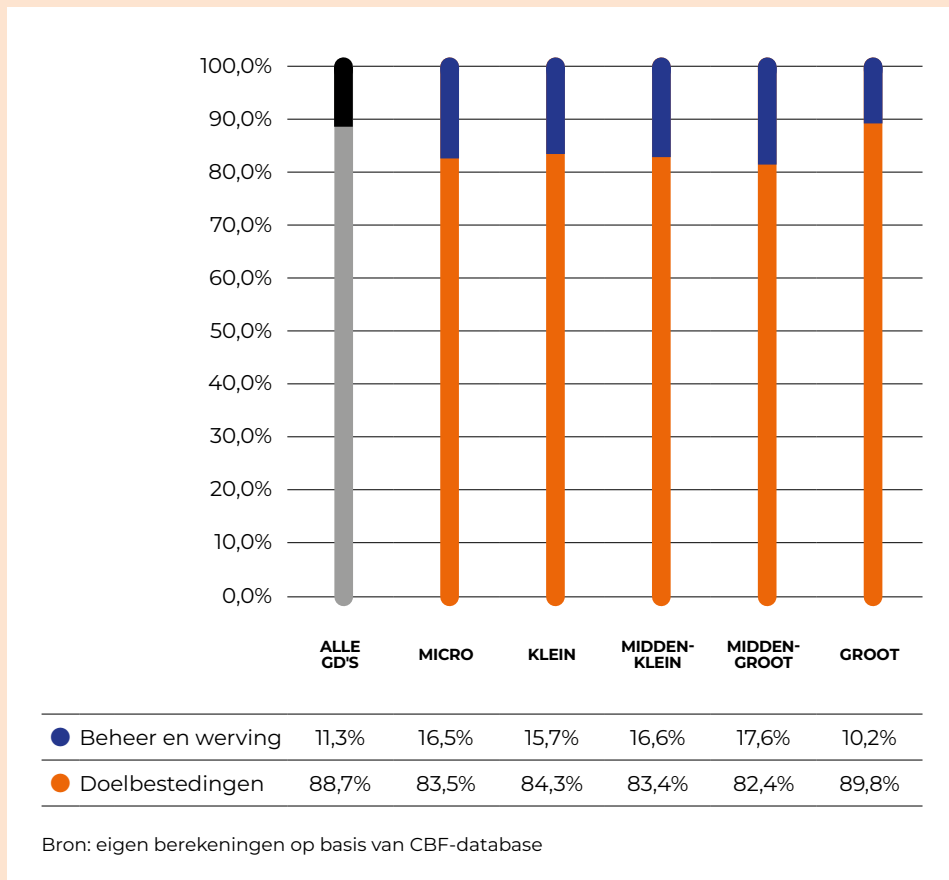

Verandering wordt pas zichtbaar bij inzoomen op de verhouding tussen doelbestedingen en beheer- en wervingskosten bij de verschillende sectorsegmenten. Met een gemiddelde verhouding over 2016-2021 van 88,7% tegen 11,3% scoren drie sectorsegmenten nog een tikkeltje scherper: 'Welzijn' (90,7% tegen 9,3%), 'Internationale hulp en mensenrechten' (90,0% tegen 10,0%) en 'Natuur en milieu' (88,9% tegen 11,1%) (zie ook figuur 5.2). Twee andere ('Kunst en cultuur', en 'Religie en levensbeschouwing') zitten net aan de andere kant van dat gemiddelde voor de hele sector, en de resterende drie wijken meer af. Dat geldt zeker voor de sector 'Dieren' met gemiddeld net iets minder dan 80% aan

doelbestedingen. Bij 'Gezondheid' en bij 'Onderwijs en wetenschap' zien we dan weer de meeste verschuivingen in de verhouding tussen beheer- en wervingskosten en doelbestedingen. Zo maakten in 2016 de beheer- en wervingskosten bij 'Onderwijs en wetenschap' nog 12,4% uit; in 2021 is dat gestegen naar ruim 20%.

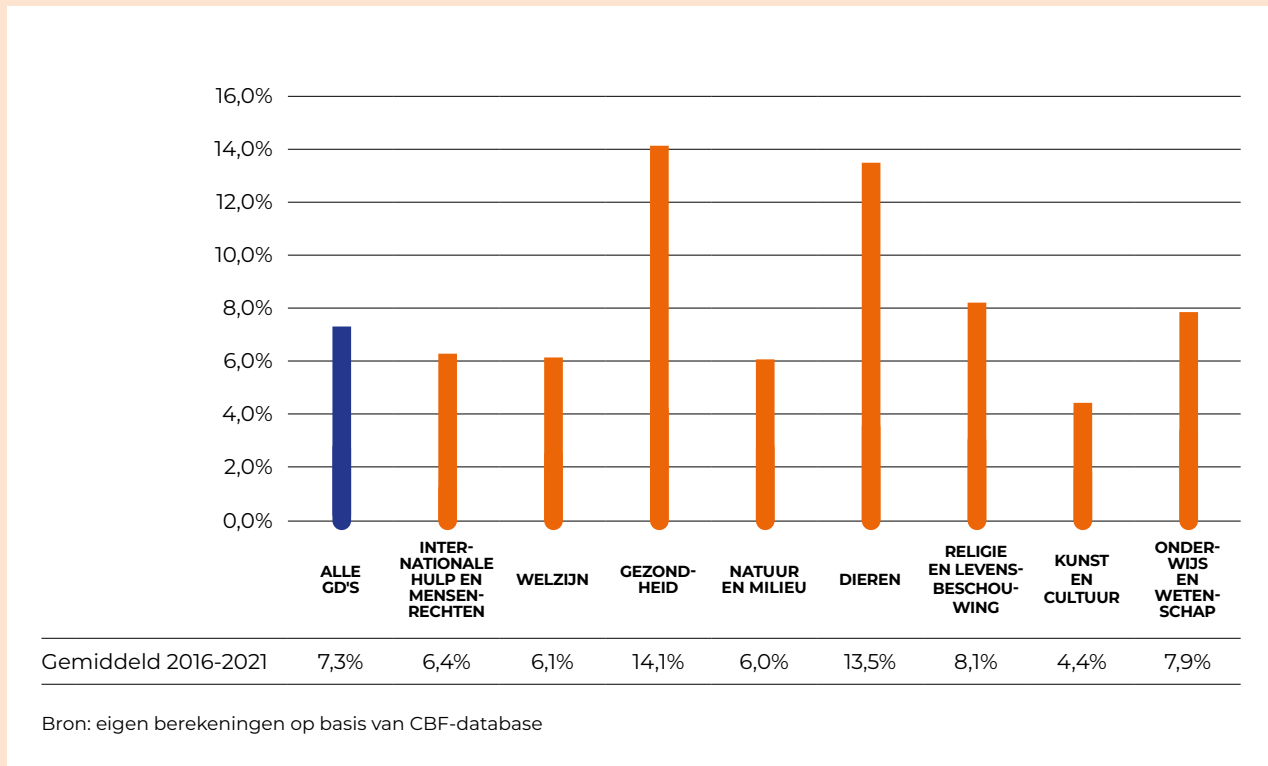
Figuur 5.3 laat tot slot de verhouding tussen beheer- en wervingskosten en doelbesteding zien per inkomstengroep van goede doelen. Grote GD's scoren hier het beste in die zin dat ze er over de periode 2016-2021 in slagen gemiddeld bijna 90% van hun uitgaven direct aan het doel te besteden. Alle andere inkomstengroepen zitten tussen 84,3%

Figuur 5.3 Verhouding tussen doelbestedingen en beheer- en wervingskosten (in % van totale uitgaven), 2016-2021 gemiddelden, totaal en per inkomstengroep, n=641

(kleine GD's) en 82,4% (midden-grote GD's). Alle inkomstengroepen halen dus ruimschoots de richtlijn voor de besteding aan doelstelling van 70% ook al geldt die richtlijn formeel alleen voor goede doelen met een budget boven €2 miljoen. Overigens zijn veranderingen van jaar tot jaar bij alle groepen minimaal. Anders gezegd: inkomstengroepen wijken onderling wel af, maar ze zijn wel behoorlijk consistent wat betreft de verhouding tussen het deel van de uitgaven dat besteed wordt aan hun doel en dat deel dat gaat naar organisatiekosten en wervingskosten.

Figuur 5.4 Wervingskosten (in % van totale wervingsbaten), 2016-2021 gemiddelden, totaal en per sectorsegment, n=641

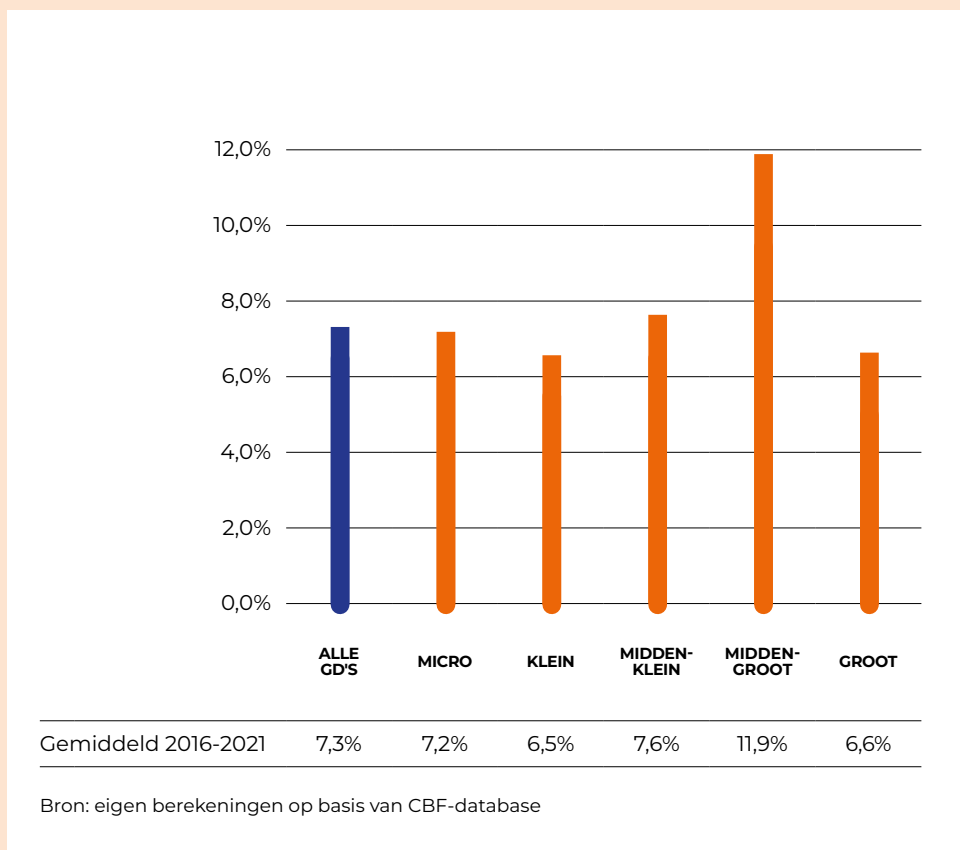

Wervingskosten

Zoals aangegeven verdient het deel van de beheer- en wervingskosten dat aan werving wordt uitgegeven een aparte bespreking. Kort gezegd: gemiddeld over 2016-2021 besteden goede doelen in Nederland net iets meer dan 7 Eurocent voor het binnenhalen van één Euro en ook daarin verandert er over de jaren heen nagenoeg niets. En net als bij de andere centrale discussie hierboven bestaan er ook bij een vergelijking tussen sectorsegmenten (figuur 5.4) en inkomstengroepen (figuur 5.5) duidelijke verschillen tussen GD's.

Zo kost fondsenwerving in de 'Kunst en cultuur'-sector (4,4%) beduidend minder dan bij dieren- (13,5%) en gezondheidsorganisaties (14,1%). Welzijns-, ontwikkelings- en natuurorganisaties zijn op dit terrein dan weer vergelijkbaar (met tussen 6% en 6,4%), terwijl op een iets hoger niveau hetzelfde geldt voor religieuze en onderwijsorganisaties (beide circa 8%). Opvallend is daarnaast dat de procentuele veranderingen in de wervingskosten over de jaren heen redelijk stabiel zijn, maar veel van de sectorsegmenten ook een licht dalende trend laten zien. De uitzondering hierop vormen 'Onderwijs en wetenschap'-GD's. Bij hen laten die wervingskosten juist een vrijwel constante en relatief forse stijging zien. Kostte het

Figuur 5.5 Wervingskosten (in % van totale wervingsbaten), 2016-2021 gemiddelden, totaal en per inkomstengroep, n=641

binnenhalen van één Euro deze kleine groep van zeven organisaties in 2016 nog gemiddeld iets meer dan 3 Eurocent, in 2021 was dat gestegen tot bijna 13 Eurocent.

Zoals figuur 5.5 laat zien, vallen midden-grote GD's op in vergelijking met andere inkomstengroepen als het om wervingskosten gaat. Het werven van een Euro kost die groep over 2016-2021 gemiddeld bijna twee keer zoveel als het kleine goede doelen kost. De andere vier groepen ontlopen elkaar niet zoveel en komen uit tussen 6,5% en 7,5%. Overigens wisselen die wervingskosten bij midden-grote goede doelen over de gehele periode tussen 10,8% en 12,7%, blijven midden-kleine en grote

jaarlijks op vrijwel gelijk niveau, laten de kleine GD's een vrijwel constante daling zien (van 8,4% in 2016 tot 6,3% in 2021), en vertonen micro goede doelen precies het omgekeerde beeld (met een stijging van 5,9% in 2016 naar 9,2% in 2021).

6.

Tot slot: de zoektocht naar het waarom

De bevindingen op de voorafgaande pagina's laten in algemene zin zien dat de goede doelen sector in Nederland over de jaren heen behoorlijk consistent is, dat de goede doelen de coronajaren goed zijn doorgekomen, en dat ze financieel gezonder zijn geworden. Tegelijkertijd moeten we constateren dat de verschillen tussen groepen van goede doelen op basis van sectorsegmenten en inkomstengroepen groot kunnen zijn. In dit laatste hoofdstuk van de *State of the Sector 2023* duiken we iets dieper in op een aantal opvallende bevindingen en gaan we op zoek naar mogelijke verklaringen.

Het startpunt van onze zoektocht is figuur 6.1, waarin de ontwikkelingen in maatschappelijke waarde en financiële gezondheid voor alle 641 goede doelen over de periodes 2016-2019 en 2020-2021 naast elkaar zijn gezet. Daarnaast maken we uiteraard gebruik van de bevindingen uit de hoofdstukken waarin de verschillen tussen sectorsegmenten en inkomstengroepen zijn besproken en van het hoofdstuk onder de titel efficiëntie. We lichten uit dat geheel de volgende zes bevindingen.

1. De schade door COVID-19 is beperkt voor de sector als geheel

De maatschappelijke waarde van goede doelen neemt jaarlijks toe met het jaar 2020 als enige uitzondering. In 2020 laat dit eerste deel van de *Goede Doelen Index* een kleine en tijdelijke dip zien. Een dip die ligt in een teruggang in doelbestedingen (en dus een daling in *Ideële waarde* van de sector) en aantal actieve vrijwilligers (en dus een daling in de *Sociale waarde*). Beide lijken ingegeven door de toen geldende COVID-19 maatregelen, die het maatschappelijke organisaties lastiger maakten om hun reguliere werkzaamheden te blijven uitvoeren. Minder werk betekent ook minder benodigde vrijwilligers; vrijwilligers voor wie het werken vanwege de COVID-restricties – het bewaren van sociale afstand, quarantaines – toch al beduidend moeilijker was.

Het effect van de COVID-maatregelen ijde waarschijnlijk in 2021 nog na, maar dan alleen wat betreft het aantal vrijwilligers. Dat aantal stijgt weliswaar vergeleken met het eerste coronajaar 2020 maar blijft nog achter op het gemiddelde voor de periode 2016-2019. De doelbestedingen daarentegen stijgen aanzienlijk in 2021 en komen fors hoger uit dan het 2016-2019 gemiddelde. Blijkbaar is de bestedingsbeperking die in 2020 bestond niet langer van toepassing. Wellicht spelen tijdelijke versoepelingen van COVID-19-maatregelen in 2021 hier een rol. Het is ook mogelijk dat organisaties enige aanpassingstijd nodig hadden en dat men in 2021 een werkwijze gevonden had die werken aan hun doelen toch mogelijk maakte, ondanks de coronabeperkingen.

2. Gezondheidsorganisaties staan centraal in de 2020-dip

De tijdelijke en kleine dip op het gebied van maatschappelijke waarde in 2020 was toe te schrijven aan de groep van goede doelen op het gebied van gezondheid. Zowel in 2020 als 2021 blijven deze gezondheid-GD's onder het 'normale' peil van hun maatschappelijke waarde, en dat geldt voor alle indicatoren die tezamen de maatschappelijke waarde bepalen.

De centrale rol van gezondheidsorganisaties in de 2020-dip klinkt misschien wat vreemd voor een coronajaar dat juist vooral in het teken van gezondheid stond. Tegelijk is het wellicht juist die focus op COVID-19 die problematisch was. Misschien was er daardoor simpelweg geen ruimte (qua tijd, aandacht en menskracht) om veel te doen op andere gezondheidsterreinen. Het feit dat de 82 gezondheidszorg-GD's in 2020 in vergelijking met het pre-coronajaar 2019 zo'n 40% minder uitgaven, 11% van hun individuele donateurs verloren en ruim 14% minder staf in dienst hadden (en daarbij bijna 9% minder loonkosten hadden) versterkt dat beeld alleen maar.

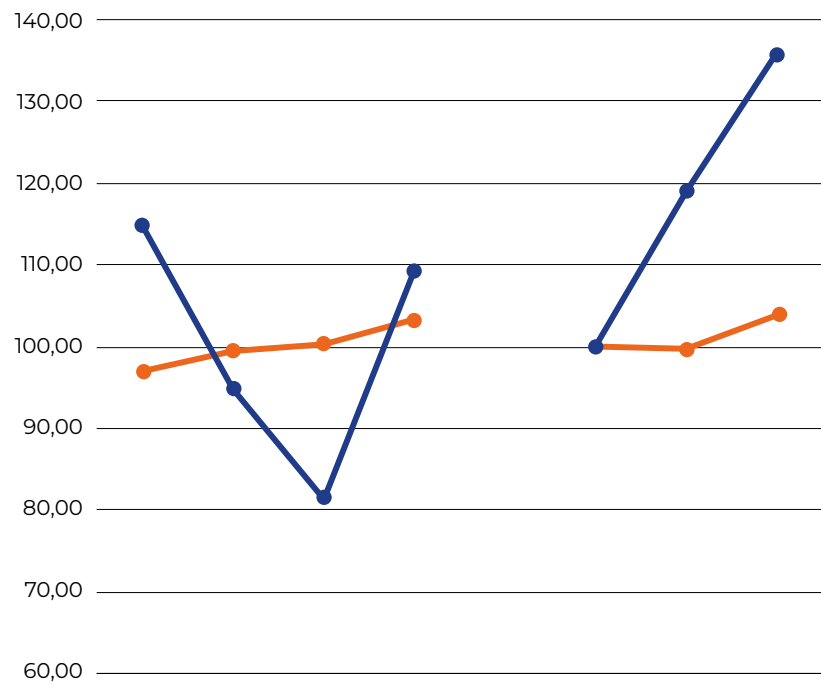
3. Micro organisaties en grote goede doelen ontlopen de dip

De 2020-dip in maatschappelijke waarde is ook een dip van kleine, midden-kleine en, in iets mindere mate, midden-grote goede doelen. De twee uitersten - micro en grote goede doelen - laten in 2020 juist een stijging zien. In het geval van de micro organisaties is dat bovendien een vrij forse stijging, al zakken ze een jaar later weer onder het 2016-2019-gemiddelde. Grote goede doelen stijgen in 2021 gestaag door en dragen daarmee als enige groep de algehele stijging in maatschappelijke waarde in dat jaar.

Cruciaal is dat de micro-organisaties in 2020 een daling van hun ideële waarde (minder doelbestedingen dan het 2016-2019-gemiddelde) combineren met een (forse) stijging in vrijwilligers (en als gevolg hun sociale waarde) en het aantal betaalde stafleden (en dus hun economische waarde). Nou is een groei in aantal betaalde stafleden van micro-organisaties in 2020 van 66% inderdaad fors te noemen, maar dan moeten we wel bedenken dat de 93 goede doelen in deze inkomstengroep in dat jaar tezamen slechts 5 fte aan betaalde krachten hadden. Belangrijker is dan ook dat deze micro-organisaties er in slaagden om het aantal vrijwilligers niet alleen te behouden maar zelfs te laten stijgen in het eerste corona-jaar. Geen van de andere inkomstengroepen slaagde daarin.

Wellicht dat een verklaring hiervoor gezocht moet worden in het idee dat micro-organisaties sterker leunen op mensen in de directe omgeving van de oprichters. Gecombineerd met het feit dat vrijwilligerswerk in het algemeen in 2020 lastiger was vanwege bijvoorbeeld reisbeperkingen, zou het dus kunnen dat de 'werkloze vrijwilliger' op zoek ging naar een goed doel dichterbij huis. Niet alle vrijwilligers lijken overigens bij die micro-organisaties lang te zijn blijven hangen. Tezamen met minder strenge

Figuur 6.1 Maatschappelijke waarde en financiële gezondheid, geïndexeerd, 2016-2019 gemiddelde=100, n=641

	2016	2017	2018	2019	2016-2019	2020	2021
● Maatschappelijke waarde (totaal)	97,02	99,43	100,26	103,29	100,0	99,61	103,92
● Financiële gezondheid (totaal)	114,85	94,90	81,21	109,04	100,0	119,10	136,00

Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database

COVID-19-maatregelen in 2021, zien we hun aantal bij micro-organisaties weer aanzienlijk dalen en keerden zij mogelijk weer terug naar hun oude vrijwilligerswerk.

In de tussentijd bleken grote organisaties corona-immuun in zowel 2020 als 2021. Het aantal vrijwilligers daalt weliswaar, maar ze houden zowel de doelbestedingen als het aantal staffleden op (een iets hoger) peil. Daarmee stijgen ze in hun maatschappelijke waarde. De salaris-ondersteuning die een deel van hen van de overheid ontving heeft hier ongetwijfeld een rol gespeeld. Wellicht is ook het feit dat in 2020 zo'n 84% van de staffleden werkzaam was bij grote organisaties van belang, vanuit de gedachte dat daarmee hun uitvoeringscapaciteit in stand bleef. Ondertussen bleven ook de inkomsten en reserves van grote goede doelen stijgen. Anders gezegd: hun financiële gezondheid nam toe en er was geen noodzaak te bezuinigen.

4. Goede doelen zijn financieel gezonder geworden

Tijdens de corona-jaren 2020 en 2021 laten goede doelen een sterke groei in hun financiële gezondheid zien. Zo nemen hun totale opbrengsten toe en verbetert hun inkomsten-spreiding in beide jaren. Datzelfde geldt voor hun solvabiliteit, weerstand en spaarpercentage. Alleen hun financiële redendement scoort een min in 2020, met dank aan dalende beurskoersen en historisch lage rentepercentages op spaartegoeden. Dat het spaarpercentage en de weerstandsratio verbeteren is een direct gevolg van stijgende inkomsten en dalende doelbestedingen. Er bleef simpelweg meer geld op de plank liggen dat - zeker in 2020 - niet kon worden uitgegeven.

Interessant is dat de goede doelen er in 2020 (en ook 2021) in slagen om te groeien in termen van inkomsten. Eerdere studies uitgevoerd tijdens het eerste COVID-19-jaar lieten consequent zien dat goede doelen juist een (forse) daling van hun inkomsten verwachtten als gevolg van het niet kunnen uitvoeren van fondsenwervende activiteiten. Het is duidelijk dat de soep beduidend minder heet is gegeten dan hij werd opgediend, maar het blijft onduidelijk waarom. De groei in inkomsten ondanks COVID-19 lijkt in ieder geval niets te maken te hebben met het idee dat specifieke inkomstenbronnen in 2020 (en 2021) opeens veel belangrijker zijn geworden. De verdeling van de inkomsten van de 641 goede doelen over inkomstenbronnen blijft in de COVID-19-jaren namelijk vrijwel ongewijzigd.

Hoewel de toename in financiële gezondheid als positief geldt in de *Goede Doelen Index*, is de vraag gerechtigd of er aan die financiële gezondheid ook grenzen zijn. Komt er een moment waarop de toename als negatief moet worden gezien, bijvoorbeeld indien die gezondheid ten koste gaat van de maatschappelijke waarde? Dat brengt ons bij onze volgende centrale bevinding.

5. Financiële gezondheid en maatschappelijke waarde zijn niet perse communicerende vaten

De maatschappelijke waarde van Nederlandse goede doelen, in vergelijking met het gemiddelde over de periode 2016-2019, laat in de pre-COVID-19-periode een constante stijging zien, gevolgd door een kleine daling in het eerste coronajaar, waarna de stijgingstendens weer voortzet. De financiële gezondheid is daarentegen wisselender met een scherpe daling in 2017 en een stijgende lijn na 2018. In algemene zin, en tegen de verwachting in, betekent een daling in maatschappelijke waarde niet perse een stijging van de financiële gezondheid (of andersom). In de jaren 2019 en 2021 was hiervan geen sprake, en lopen maatschappelijke waarde en financiële gezondheid samen op.

Cruciaal in het begrijpen van deze bevinding is dat de link tussen beide onderdelen van de *Goede Doelen Index* wel geldt als we uitsluitend kijken naar de *Ideële waarde* (doelbestedingen) in relatie tot de totale opbrengsten en het spaarpercentage. Die relatie ligt erin dat opbrengsten besteed kunnen worden aan de doelstelling, beheer en werving of worden gespaard voor later. De maatschappelijke waarde bestaat echter niet uitsluitend uit geld. Een belangrijk onderdeel is ook de *Sociale waarde*. De onderdelen daarvan (aantallen vrijwilligers, bestuursleden en donateurs) zijn niet direct gerelateerd aan financiën. Bovendien wordt ook de financiële gezondheid niet louter bepaald op basis van totale opbrengsten en spaarpercentage, maar ook op basis van bijvoorbeeld de spreidings-index. Die heeft een veel zwakkere relatie met de doelbestedingen.

6. De ene euro kost meer dan de andere

De gemiddelde wervingskosten zijn 7,3% (het werven van een Euro aan inkomsten kost gemiddeld iets meer dan 7 Eurocent) en blijven vrijwel constant over de gehele periode 2016-2021. Ook in de coronajaren is het dus gemiddeld niet duurder geworden om geld op te halen. Tegelijk zijn er wel grote verschillen tussen types van goede doelen. Kort gezegd: bij goede doelen op de gebieden 'Gezondheid'

en 'Dieren', en bij midden-grote goede doelen, kost het werven van inkomsten meer geld. Waarom is dat het geval?

Onze zoektocht naar een mogelijke verklaring start met de erkenning dat het werven van gelden bij alle mogelijke donoren geld en tijd kost. Dat geldt uiteraard voor individuele donateurs, maar ook gelden van bedrijven (of dat nu de lokale slager is of een multinational) en overheden (uiteenlopend van gemeenten tot de Europese Unie en internationale gouvernementele organisaties zoals de Verenigde Naties) krijg je niet zomaar. Daar moet je wel iets voor doen en dat doen kost per definitie iets. Het idee dat de wervingskosten toenemen als het aantal inkomstenbronnen dat een goed doel heeft toeneemt, kan dan ook bevestigend worden beantwoord.

De significante relatie tussen de hoogte van de wervingskosten en het aantal inkomstenbronnen is wellicht ook deels een verklaring voor het feit dat midden-grote goede doelen hogere wervingskosten hebben. Deze groep van organisaties kent een veel gelijkere verdeling van inkomsten tussen inkomstenbronnen dan andere inkomstengroepen. Zo halen grote goede doelen driekwart van hun wervingsbaten uit twee bronnen (particulieren en subsidies van overheden) en hebben micro-organisaties ook twee bronnen nodig (particulieren en andere organisaties zonder winststreven). Medium-grote organisaties echter hebben drie inkomstenbronnen nodig (particulieren, subsidies van overheden, en andere organisaties zonder winststreven).

Bij de sectorsegmenten 'Gezondheid' en 'Dieren' - waar de gemiddelde wervingskosten substantieel hoger uitvallen - zouden de wervingsbronnen ook van belang kunnen zijn. In dit geval gaat het dan niet om de hoeveelheid bronnen maar over de vraag welke. Zo zijn de goede doelen in beide sectorsegmenten substantieel meer afhankelijk van particuliere giften en substantieel minder van overheids-subsidies en loterijen dan hun tegenhangers in sectoren zoals 'Internationale hulp en mensenrechten', 'Welzijn' of 'Natuur en milieu'. Dit zou kunnen suggereren dat het binnenhalen van particuliere giften inderdaad kostbaarder is dan andere wervingsbronnen. Mocht dat het geval zijn dan vormen de 'Religie en levensbeschouwing'-organisaties een uitzondering. Zij zijn nóg afhankelijker van particuliere donateurs en halen vrijwel niets uit overheids-subsidies, maar toch liggen hun wervingskosten met 7,3% slechts iets boven het gemiddelde. Wellicht dat in dit geval een vaste groep donateurs die via kerken doneren van belang is.

Tot slot

Bovenstaande zoektocht naar verklaringen behandelt zeker niet alle bevindingen en is nadrukkelijk een zoektocht. Vooralsnog is onbekend of onze redeneringen een afdoende verklaring bieden voor de meest in het oog springende ontwikkelingen en verschillen binnen de Nederlandse goededoelensector. Anders gezegd: daar waar de onderliggende data behoorlijk hard zijn, zijn de verklaringen beduidend zachter. Dit is meteen een oproep aan de lezer om aan die nadere duiding een bijdrage te leveren (kijk op cbf.nl).

Bijlage 1. Waarden per indicator

	SUB-DIMENSIE	INDICATOR	2016	2017	2018	2019	2020	2021	GEMIDDELDE 2016-2019
MAATSCHAPPELIJKE WAARDE	<i>Ideële waarde</i>	1. Doelbestedingen	€ 3.950.651.428	€ 4.058.280.024	€ 4.089.674.070	€ 4.339.574.012	€ 4.090.314.798	€ 4.309.519.795	€ 4.109.544.883
	<i>Sociale waarde</i>	2. Aantal vrijwilligers	258.559	259.712	261.842	255.739	239.855	247.468	258.963
		3. Aantal bestuursleden	3.848	3.840	3.860	3.871	3.814	3.841	3.855
		4. Aantal individuele donateurs	9.722.940	9.978.838	9.792.939	9.598.053	9.843.562	10.042.674	9.773.193
		5. Aantal leden van koepels	594	619	653	684	703	786	638
	<i>Economische waarde</i>	6. Aantal stafleden (in fte)	17.702	18.734	19.188	19.863	19.091	19.542	18.872
		7. Totale loonkosten	€ 1.223.854.164	€ 1.271.980.868	€ 1.321.291.956	€ 1.376.002.207	€ 1.381.762.796	€ 1.406.445.648	€ 1.298.282.299
FINANCIËLE GEZONDHEID	<i>Inkomen</i>	1. Totale opbrengsten	€ 4.588.724.995	€ 4.553.006.974	€ 4.647.976.966	€ 4.770.668.789	€ 4.841.839.978	€ 4.986.313.210	€ 4.640.094.431
		2. Inkomstverspreiding	32,0	34,6	35,1	35,0	34,8	35,1	34,2
		3. Financieel rendement	1,4%	1,1%	-0,6%	3,4%	0,9%	3,0%	1,3%
	<i>Weerbaarheid</i>	4. Solvabiliteit	64,0%	63,9%	63,0%	63,7%	66,8%	66,9%	63,6%
		5. Weerstandsratio	9,1	8,8	8,2	8,3	9,0	9,6	8,6
		6. Spaarpercentage	5,0%	1,1%	-0,1%	2,3%	5,7%	7,0%	2,1%

Bron: eigen berekeningen op basis van CBF-database. De berekeningswijze van de indicatoren staat beschreven in tabel 3 van bijlage 2.

Bijlage 2.

Uitleg database, segmentatie en berekeningswijze

Deze bijlage zet uiteen hoe de berekening van *Goede Doelen Index* is uitgevoerd en welke keuzes daarbij zijn gemaakt. Als eerste wordt ingegaan op de gebruikte database en de steekproefselectie, vervolgens op hoe de sectorsegmenten en inkomstengroepen zijn bepaald, en als laatste wordt in tabel 3 uitgelegd hoe iedere indicator is berekend.

Database en steekproefselectie

De data gebruikt voor het onderzoek zijn afkomstig uit de CBF-database. Het CBF vult de database met gegevens afkomstig uit de jaarverslagen van goede doelen. De basis van de database zijn de goede doelen die door het CBF getoetst zijn aan de kwaliteitseisen van de CBF-Erkenning (de Erkende Goede Doelen). Daarnaast houdt het CBF de cijfers bij van een groep niet-erkende goededoelenorganisaties, zodat de database meer representatief is voor alle GD's. Het CBF controleert tijdens de verwerking van de jaarverslagen de aansluitingen van posten in de jaarrekening, de consistentie ten opzichte van voorgaande jaren en of het model voor verslaglegging volledig wordt gevolgd. Bij kleine afwijkingen corrigeert het CBF de presentatie van de cijfers, zodat ze correct in de CBF-database worden verwerkt. Bij grote afwijkingen neemt het CBF contact op met de organisatie, zodat de organisatie correcties kan doorvoeren en de verslaglegging (in de toekomst) wordt

verbeterd. Bovendien moeten de jaarverslagen van Erkende Goede Doelen zijn voorzien van een accountantsverklaring of verklaring kascommissie, wat een waarborg geeft voor de kwaliteit en betrouwbaarheid van de aangeleverde cijfers. Dit proces zorgt ervoor dat het CBF beschikt over gevalideerde gegevens van de goede doelen in de CBF-database.

Door het jaar heen worden er nieuwe gegevens toegevoegd aan de CBF-database. Voor dit rapport is gebruik gemaakt van een export van de CBF-database per 18 april 2023. Voor de berekeningen zijn vervolgens alleen organisaties meegenomen waarvan voor de gehele periode 2016-2021 financiële gegevens beschikbaar zijn in de CBF-database. Dit maakt dat de onderzoeksgroep 641 goededoelenorganisaties betreft. Deze groep bestaat uit 544 Erkende Goede Doelen en 87 niet-erkende goede doelen. Voor vier indicatoren van de *Goede Doelen Index* is de populatie afwijkend. Het aantal vrijwilligers, bestuursleden en individuele donateurs zijn berekend op basis van alle organisaties waarvan zes jaar data voor de betreffende variabelen beschikbaar zijn. Dit omdat deze data niet altijd voor iedere organisatie voor ieder jaar beschikbaar zijn. Voor het aantal leden van koepels is niet de CBF-database gebruikt, maar de ledenbestanden van een vijftal koepelorganisaties. Deze koepels hebben hun leden binnen de goededoelensector,

Tabel 1. Verdeling over sectorsegmenten

SECTORSEGMENT	GOEDE DOELEN	
	#	in %
1. Internationale hulp en mensenrechten	244	38,1%
2. Welzijn	147	22,9%
3. Gezondheid	82	12,8%
4. Natuur en milieu	61	9,5%
5. Dieren	38	5,9%
6. Religie en levensbeschouwing	36	5,6%
7. Kunst en cultuur	26	4,1%
8. Onderwijs en wetenschap	7	1,1%
	Totaal 641	100%

maar niet alle leden zijn ook opgenomen in de CBF-database.

Er is geen outlier-analyse gedaan op de volledige database. Dit betekent dat voor de berekening van de *Goede Doelen Index* alle 641 organisaties zijn meegenomen. De reden hiervoor is dat de index kijkt naar het totaalbeeld van de sector en daarvoor alle cijfers worden geaggregeerd. Dat er zeer grote en zeer kleine goede doelen zijn is deel van de realiteit van de sector (zie box 1.1). De enige uitzondering is voor de indicator aantal vrijwilligers (zie tabel 3 bij indicator 2 voor maatschappelijke waarde).

Alle indicatoren die in Euro's worden gemeten zijn voor inflatie gecorrigeerd. Daarbij is 2021 op 100 gesteld en zijn berekeningen doorgevoerd op basis van data verkregen via: in2013dollars.com/europe/inflation/2021?endYear=2020&amount=100.

Sectorsegment en omvang

Het CBF onderscheidt in totaal acht verschillende sectorsegmenten en elk goed doel is geplaatst in één van die sectorsegmenten. Tabel 1 laat zien dat de verdeling van de 641 GD's over deze sectorsegmenten behoorlijk scheef is. Bijna vier op de tien GD's is een organisatie op het gebied van 'Internationale hulp en mensenrechten', terwijl net 1% van de goede doelen valt onder het sectorsegment 'Onderwijs en wetenschap'.

De verdeling van de goede doelen in deze *State of the Sector* op basis van hun jaarlijkse opbrengsten is daarentegen een stuk evenwichtiger. We maken hier een onderscheid tussen vijf inkomstengroepen lopend van micro-organisaties tot grote organisaties. Belangrijk hierbij is dat een organisatie in principe jaarlijks in een andere inkomstengroep kan vallen en dat dus de jaarlijkse berekeningen van de maatschappelijke waarde en financiële gezondheid bij de omvang gebeurt op basis van wisselende aantal GD's per inkomstengroep. We hebben hiervoor gekozen, omdat het alternatief om iedere organisatie in een vaste groep te plaatsen, de *Goede Doelen Index* per inkomstengroep zouden vertekenen. Zo zijn er organisaties die in 2021 micro zijn, maar in 2016 nog in midden-klein vielen. En andersom is er bijvoorbeeld een organisatie die in 2016 nog midden-klein was, maar in 2021 in groot valt. Tabel 2 geeft, als basis voor de berekening van de *Goede Doelen Index* naar inkomstengroep, een overzicht van het aantal GD's per jaar per inkomstengroep.

Berekeningswijze indicatoren

Als verantwoording van de werkwijze is in tabel 3 voor iedere indicator de berekeningswijze beschreven.

Tabel 2. Verdeling over inkomstengroep, per jaar (2016-2020), in # GD's

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1. Micro (< € 50.000)	91	86	88	81	93	93
2. Klein (€50.000-€200.000)	131	122	121	118	116	112
3. Midden-klein (€200.000-€1 miljoen)	131	141	135	138	123	128
4. Midden-groot (€1 miljoen-€7,5 miljoen)	186	188	189	194	195	187
5. Groot (>€7,5 miljoen)	102	104	108	110	114	121
Totaal	641	641	641	641	641	641

Tabel 3. Berekeningswijze indicatoren

Maatschappelijke waarde

---

1. Doelbestedingen	De som van alle bestedingen aan de doelstelling. Dit omvat de verstrekte subsidies en bijdragen, afdrachten aan verbonden (internationale) organisaties, aankopen en verwervingen, kosten voor personeel dat betrokken is bij de uitvoering van de doelstelling, communicatiekosten in het kader van de doelstelling en andere kosten die zijn toegerekend aan de doelstelling.
2. Aantal vrijwilligers	Deze indicator is berekend op basis van de 139 organisaties die voor alle zes jaar het aantal vrijwilligers hebben vermeld. Dit aantal is exclusief de collectanten. Tussen 2018 en 2019 leek het aantal vrijwilligers opzienbarend te dalen. Voor een belangrijk deel komt dat door het Oranje Fonds, dat vanaf 2019 een andere berekening van het aantal deelnemers en vrijwilligers in het kader van NLDoet hanteert. Uit hun jaarverslag 2019 (p. 11) blijkt: 'Tot 2018 werd het aantal deelnemers en vrijwilligers van de campagnes middels enquête bepaald. Met ingang van 2019 wordt uitgegaan van geregistreerde vrijwilligers en activiteiten'. Het Oranje Fonds is als outlier daarom niet meegenomen, wat het aantal organisaties op 138 doet uitkomen.
3. Aantal bestuursleden	Som van het aantal bestuursleden en het aantal leden van de raad van toezicht. Deze indicator is berekend op basis van de 612 organisaties die voor alle zes jaar het aantal bestuursleden hebben vermeld
4. Aantal individuele donateurs	Deze indicator is berekend op basis van de 116 organisaties die voor alle zes jaar het aantal donateurs hebben vermeld. Leden die contributie betalen worden ook meegeteld.
5. Aantal leden van koepels	Deze indicator is als enige niet berekend op basis van de CBF-database. We hebben de ledenbestanden van een zestal koepelorganisaties opgevraagd. De leden zijn niet in alle gevallen ook onderdeel van de CBF-database, maar zijn wel onderdeel van de goededoelensector. Eén koepel heeft niet gereageerd, waardoor het aantal koepels in dit onderzoek 5 is.
6. Aantal stafleden (in fte)	De CBF-database bevat twee variabelen over het aantal stafleden. (1) het gemiddeld aantal stafleden in fte en (2) het aantal stafleden per einde boekjaar in personen. Omdat voor veel organisaties slechts een van beide variabelen beschikbaar is, hebben we de missende gegevens aangevuld. Hiervoor hebben we berekend wat de verhouding is tussen het aantal fte en het aantal personen voor alle organisaties waarvan we in de periode 2016-2021 beide variabelen beschikbaar hebben. Vervolgens hebben we hiermee het aantal fte aangevuld voor de organisaties waarvan we alleen het aantal personen beschikbaar hadden.
7. Totale loonkosten	De CBF-database bevat geen onderscheid tussen salarissen en werkgeverslasten. Daarom hebben we de variabele personeelskosten gebruikt, die de som van beide omvat.

Financiële gezondheid

- 1. Totale opbrengsten**

De som van de baten bestaande uit acht inkomstenbronnen. Dit zijn de baten van particulieren, bedrijven, loterijorganisaties, subsidies van overheden, verbonden en andere organisaties zonder winststreven, de baten als tegenprestatie voor levering van producten en/of diensten en de overige baten.
- 2. Inkomstenspreiding**

Berekend met de Theil-index, een statistische maatstaf om concentratie te meten.⁸ De Theil-index is eerst voor ieder goed doel individueel uitgerekend, en vervolgens zijn de uitkomsten opgeteld en gedeeld door het aantal organisaties (n = 641) om de indicator te berekenen. Een berekening direct op sector-niveau zou namelijk betekenen dat we per definitie altijd acht inkomstenbronnen hebben, terwijl lang niet iedere organisatie acht inkomstenbronnen heeft.
- 3. Financieel rendement**

Het saldo financiële baten en lasten gedeeld door het balans-totaal. Het saldo financiële baten en lasten bestaat uit de rentebaten, dividend, gerealiseerde en ongerealiseerde koers-resultaten en het beleggingsresultaat minus de rentelasten en kosten van beleggingen.
- 4. Solvabiliteitsratio**

De som van de reserves en fondsen gedeeld door het balanstotaal. In bedrijfseconomische termen is dit het eigen vermogen gedeeld door het eigen vermogen plus vreemd vermogen.
- 5. Weerstandratio**

De vlottende activa minus de kortlopende schulden, gedeeld door de gemiddelde totale lasten over de afgelopen drie jaar. Omdat we de gemiddelde totale kosten over drie jaar berekenen, is voor 2016 de berekening gebaseerd op alle organisaties die data hebben voor alle jaren in de periode 2014-2021 (n=569) en voor 2017 voor alle jaren van 2015-2021 (n=599). Vanaf 2018 is de populatie weer gelijk aan 641. Het eerste deel van de ratio is afgeleid van de in de bedrijfseconomie gangbare current ratio (vlottende activa gedeeld door kortlopende schulden) om liquiditeit te berekenen. Het is goed om te beseffen dat dit deel van de ratio behoorlijk kan fluctueren gedurende het jaar, omdat de gebruikte balansposten een momentopname per einde boekjaar zijn. We hebben overwogen om ook naar de hoogte van de reserves en fondsen te kijken. Dat is immers het eigen vermogen van de organisatie. De reserves en fondsen zijn echter niet altijd op korte termijn liquide te maken, omdat het geld soms vastzit in vaste activa of slechts aan een specifiek doel uitgegeven mag worden. Deze maatstaf vonden wij daarom minder geschikt.
- 6. Spaarpercentage**

Het saldo van baten en lasten gedeeld door de som van de baten. Het saldo van baten en lasten bestaat uit de som van de baten minus de som van de lasten, plus het saldo financiële baten en lasten.

*De Theil-index is toegepast in navolging van Acharya et al. (2006: 9) en Schulpen, Loman & Kinsbergen (2011). De index bestaat uit twee componenten, waarbij de uitkomst is omgekeerd, omdat we spreiding meten en niet concentratie. De eerste component is:

$$H(x) = \sum_{i=1}^n x_i \cdot \log\left(\frac{1}{x_i}\right)$$

Waarbij x_i het gedeelte is van de opbrengsten dat gaat naar inkomstenbron i en n alle potentiële inkomstenbronnen. De maximumwaarde van H wordt bereikt wanneer een gelijk gedeelte van de opbrengsten aan alle n inkomstenbronnen wordt gegeven, waarbij ze allen $1/n$ ontvangen met $H(x) = \log(n)$. De Theil-index is vervolgens het verschil tussen de maximumwaarde en de werkelijke waarde van $H(x)$:

$$T = H_{max} - H = \log(n) - H(x)$$

De waarde T bereikt 0 als alle potentiële inkomstenbronnen een gelijk deel van de opbrengsten ontvangen. Om een index tussen 0 (volledig geconcentreerd op één bron) en 100 (volledig gespreid over alle acht bronnen) te krijgen, hebben we $H(x)$ vermenigvuldigd met 100, wat een maximale index geeft van $100 \cdot \log(n)$ en een minimum van 0. Dit is omgezet naar een schaal van 0-100 door de uitkomst te delen door $\log(n)$.

Goeddoen gemeten:
Een betere wereld is onbetaalbaar.

